

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Pavel Jereb

Mentorica: red. prof. dr. Ljubica Jelušič

GARDNA ENOTA SLOVENSKE VOJSKE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

**Zahvaljujem se Ministrstvu za obrambo in Slovenski vojski
za možnost pridobitve novega znanja in izobrazbene ravni,
svojim sošolcem za medsebojno bodrenje in pomoč**

ter mentorici za vsestransko razumevanje in pomoč pri študiju.

GARDNA ENOTA SLOVENSKE VOJSKE

POVZETEK

Avtor diplomske naloge opisuje razvoj vojaške enote Slovenske vojske, ki ima specifično nalogo simbolne komunikacije vojske s civilnim okoljem. V prvem delu je opisana zgodovina podobnih enot in nastanek ter razvoj gardne enote Slovenske vojske od osamosvojitve Republike Slovenije do danes. Na slikovit način so opisane težave z razvojem opreme, orožja ter samega protokola ter njihovo reševanje, saj je avtor deloval v tej enoti vse od nastanka te enote pa do leta 2000. Prav tako avtor želi prikazati težave v gardni enoti, ki izhajajo iz spremembe načina popolnjevanja Slovenske vojske s poklicnimi vojaki in možne spremembe na področju vrednot, ki bistveno vplivajo na vojake pri izvedbi njihovih nalog.

V drugem delu je opisana pravna podlaga za delovanje gardne enote in usklajenost oziroma neusklajenost aktov in pravilnikov Slovenske vojske na področju protokolov. Na koncu naloge pa avtor ponuja v razmislek svojo vizijo takšne enote, ki bi po njegovem mnenju uspešno opravljala svojo nalogo pod pogoji, ki jih tudi navaja.

KLJUČNE BESEDE

Slovenska vojska, gardna enota, garda, čast, ponos, protokol, formacija, pripadniki, usposabljanje, vrednote, domoljubje, naloge, medčloveški odnosi, pogoji, zahteve.

THE GUARD UNIT OF SLOVENIAN ARMY

ABSTRACT

The thesis describes the development of the military unit in the Slovenian army whose specific task is symbolic interaction/communication with the civil environment.

The first part of the thesis deals with the history of similar units and the emergence and development of the guard unit within the Slovenian army from the independence of the Republic of Slovenia up to this very day. Furthermore, the difficulties with the development of the equipment, weapons and the protocol and thus coping with them are discussed very thoroughly here since the author had worked in this unit from its emergence up to the year 2000. The author also tried to present the difficulties in the guard unit emerging from the changed way of recruiting the Slovenian army and thus taking on professional soldiers as well as from the possible changes in values which greatly influence soldiers in completing their tasks.

The second part deals with the legal basis for action (of the guard unit) as well as with the reconciliation of administrative acts and regulations of the Slovenian Army or lack of it in terms of the protocol.

Finally, the thesis presents the author's vision of such unit which, according to the author, should successfully complete the tasks under the conditions mentioned in his work.

KEY WORDS

Slovenian Army, guard unit, guard, honour, pride, protocol, formation, members, training, values, patriotism, tasks, human relations, conditions, demands.

KAZALO

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA	9
2.1 Cilj proučevanja	9
2.2 Hipoteze	9
2.3 Uporabljene metode	10
2.4 Temeljni pojmi	10
3 ZGODOVINA IN RAZVOJ GARDNIH ENOT	14
4 ZGODOVINSKI RAZVOJ ČASTNE ENOTE SLOVENSKE VOJSKE	17
4.1 Prvi častni postroj pripadnikov Slovenske vojske	17
4.2 Formiranje in organizacija častnih enot	17
4.3 Osnovne naloge pripadnikov častne enote	19
4.4 Uniforma, orožje in oprema gardnih enot ter njihov razvoj	21
4.5 Prapor gardne enote	29
4.6 Razvoj protokola	30
4.7 Razvoj postrojil častne enote	32
4.8 Fizična priprava vojakov gardnih enot	34
4.9 Nagrajevanje - plačilo pripadnikov gardnih enot	36
4.10 Selekcija pripadnikov gardnih enot	38
5 SOCIOLOŠKO BISTVO GARDNIH ENOT	41
5.1 Pridobivanje legitimnosti	41
5.2 Razmerje med funkcionalnim in socialnim imperativom	42
5.3 Vrednotni sistem pripadnikov gardnih enot	43
6 PRAVNA UMEŠČENOST	48
7 NAČINI USPOSABLJANJA ZA NALOGE GARDISTA IN LASTNE	51
PREDSTAVE VOJAKOV O USPOSABLJANJU V SLOVENSKI VOJSKI	51
8 VIZIJA GARDNE ENOTE SLOVENSKE VOJSKE	55
8.1 Organizacijsko - formacijska struktura	55
8.2 Popolnitev enote	56
8.3 Opremljenost enote	56
8.4 Prostorska zagotovitev	57
8.5 Usposabljanje	58

8.6 Selekcija pripadnikov gardne enote	59
8.7 Nagrajevanje - plačilo pripadnikov gardnih enot.....	60
8.8 Protokolarnе naloge	61
9 VERIFIKACIJA HIPOTEZ	62
10 SKLEP.....	67
11 VIRI in LITERATURA	69
11.1 Samostojne publikacije	69
11.2 Članki.....	70
11.3 Dokumenti in pravila	70
11.4 Spletne strani.....	71

1 UVOD

V vsaki fazi razvoja človeštva lahko zasledimo tudi razvoj pripomočkov in tehnik bojevanja. V začetnem obdobju v izjemno enostavni obliki, z razvojem družbe in tehnologije pa smo danes priča izjemno sofisticiranemu načinu ubijanja oziroma bojevanja tudi na izjemno velike daljave. Z razvojem posameznikove veščine bojevanja in pozneje z nastankom manjših skupin in na koncu organiziranih vojska, se je dokaj hitro pokazala tudi potreba po proučevanju vojaških dejavnosti in same vojske kot organizacije. Eden prvih, ki je spoznal pomembnost proučevanja vojaške dejavnosti je bil Sun Tsu, starokitajski vojaškoteoretični mislec. Živel je v VI. ali V. stoletju pred našim štetjem in je med drugim zapisal:

» Vojaška dejavnost je pomembna za državo. Ker gre za območje smrti in življenja, za Tao uničenja in Tao preživetja, je preučevanje vojske nujno«.

Sun Tsu (1996: 17).

Pozneje zasledimo skozi vsa obdobja razvoja vojska in bojevanja kar nekaj pomembnih piscev, kot so bili Vegecij, Machiavelli, Jomini, Carl von Clausewitz, Friedrich II. Veliki, Peter I. Veliki, Maurice de Saxe, Moltke, Schlieffen, Mahan, Hardt in drugi, ki so proučevanje delovanja vojska prenesli tudi na papir. Če povzamem delitev vojaške znanosti na podsisteme, kot jih je v svojem delu opredelil Lubi (2005: 2), potem so se vsi zgoraj navedeni pisci pri proučevanju osredotočili zgolj na podsystem splošnovojaških ved ter delno tudi na podsistema vojaškotehničnih in vojaškomedicinskih ved. Dolgo obdobje pa je bilo zapostavljeno proučevanje t.i. podsistema družbenoekonomskih ved z izjemo proučevanja materialne zagotovitve bojevanja.

V 19. in začetku 20. stoletja pride do znanstvenega proučevanja vojska na makro ravni oziroma proučevanja razmerja med vojsko in družbo. Glavni predstavniki so bili Marx, Engels, Spencer, Lasswell, Wiatr, Vagts, za utemeljitelja klasične politične teorije o vojni pa velja Carl von Clausewitz z znano izjavo, da je »vojna politično dejanje in učinkovito politično orodje, nadaljevanje političnih odnosov z drugimi sredstvi« (Clausewitz, 1985: 8). Sociološke raziskave vojaških organizacij so se razmahnile šele v drugi svetovni vojni. Poudarek pri teh raziskavah je bil na mikro ravni, kjer se raziskujejo pojavi kot so vojaška morala, kohezija malih skupin, obnašanje poveljnikov. Izjemne zasluge na tem področju ima ameriška sociologija z znanim projektom »Ameriški vojak« (Jelušič, 1997: 23).

Po drugi svetovni vojni se je raziskovanje vojske s pomočjo socioloških metod precej razmahnilo, ustanovljene so bile različne mednarodne profesionalne sociološke organizacije, ugotovitve iz raziskav vojaških sociologov pa so mnogim vojskam, zlasti na zahodu, pomagale pri reševanju problemov vojaške kohezije ter pri odnosih s civilnim okoljem. Po obdobju redefiniranja nalog nacionalnih in nadnacionalnih vojska (predvsem dodatne naloge v podporo miru) in predvsem po razpadu Varšavskega bloka, prekinitvi bipolarne delitve sveta in prehodom velike večine vojska v postmoderno obdobje, se kaže še večja potreba predvsem po socioloških raziskavah vojsk. Zaradi vrednot, ki se preoblikujejo v civilni družbi, iz katere izhajajo tako poklicni vojaki kot profesionalci, postajajo tradicionalne vojske postmoderne.

»Slovenska vojska še ni v celoti postmoderna. Čeprav nekateri postmoderni odnosi že zdaj močno prevladujejo, pa so marsikateri izraženi še bolj kot neka možna dinamika« (Pograjc, 2005: 12). Že nekaj let se kaže praznina v socioloških raziskavah pripadnikov Slovenske vojske. Od nastanka slovenske vojske pa vse do danes je bilo izdelanih malo teh raziskav, izvajalec pa je bila predvsem Fakulteta za družbene vede oziroma Katedra za obramboslovje. Upal bi si trditi, da so rezultati teh raziskav zelo pomembni, da pa jih predvsem vodilni častniki v Slovenski vojski ne obravnavajo kot pomoč pri gradnji dobrih in homogenih kolektivov, čeprav je največ težav ravno pri medsebojnih odnosih ter graditvi in upoštevanju avtoritete in discipline med pripadniki Slovenske vojske. Tako kot v vseh tujih vojskah, se je preveč časa in poudarka namenjalo bojni pripravljenosti enot, materialni zagotovitvi in organizacijsko-formacijskim spremembam, namesto graditvi dobrih medsebojnih odnosov, razumevanju, profesionalnemu opravljanju svojega dela, zdravemu načinu pridobivanja avtoritete na osnovi lastnega zgleda, strokovnosti in dobrega vodenja enot. Ni dovolj, da nadrejeni obiščejo enoto na opravljanju pomembnih nalog in povprašajo tu in tam katerega od vojakov, ali je zadovoljen s pogoji dela, prehrano in podobnim. Danes so potrebne globlje raziskave kolektivov, vzrokov za nezadovoljstva in razumevanja novih vrednot, ki so pomembne današnjim vojakom.

» V raziskovanju sociologije vojske je potrebna kompleksnost, kombinirana uporaba različnih raziskovalnih tehnik in sredstev. Samo kompleksne raziskave, temelječe na raznovrstnih materialih in tehnikah, lahko zagotovijo optimalno izkoriščenost vsake tehnologije in onemogočajo pristranskost, katera se običajno v tej skriva« (Wiatr, 1987: 49).

Ker Slovenska vojska nima službe, ki bi se intenzivno ukvarjala s tako kompleksnim raziskovanjem notranjih odnosov in odnosov vojska-politika-civilna družba, sem mnenja, da je Katedra za obramboslovje primerna inštitucija za tovrstno pomoč Slovenski vojski. Pomembno pa je, da se ugotovljene rezultate vzame kot temelj za izvedbo aktivnosti, ki bi pomagale vodilnim častnikom učinkovito in kvalitetno graditi zdrave in kohezivne kolektive, posebej pomembno pa bo upoštevati raziskave pri popolnjevanju enot z vojaki, ki imajo poleg vojaških znanj tudi visoko domoljubno zavest.

2 METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

2.1 Cilj proučevanja

V diplomskem delu sem postavil več ciljev in sicer:

- ovreči oziroma potrditi postavljene hipoteze,
- predstaviti Gardne enote Slovenske vojske, nastanek, formacijski razvoj, opremljanje in težave, ki so pri tem nastajale,
- ugotoviti osnovne vrednote vojakov nabornikov in poklicnih vojakov pri opravljanju protokolarnih nalog,
- predstaviti pravno podlago za delovanje gardnih enot in njihove zahteve pri oblikovanju velikosti same enote ter
- predstaviti lastno vizijo gardne enote, ki bi kvalitetno izvajala svoje naloge in imela visok ugled in status v javnosti in znotraj Slovenske vojske.

2.2 Hipoteze

Splošna hipoteza

Ritualne enote vojske, kot so častne enote, gardne enote ali protokolarne enote, so praviloma simbol vseh najpomembnejših vrednot vojaške organizacije, ki jo predstavljajo. Zato morajo biti tudi pripadniki teh enot, ne glede na to, ali so naborniki ali poklicni vojaki, izjemno izurjeni v vojaških ritualih, ter osebno moralni in častni, saj jih vojaška organizacija uporablja za simbolno komunikacijo s civilnim okoljem.

Izvedene hipoteze

- 1. Služba v častnih, gardnih oziroma protokolarnih enotah Slovenske vojske je fizično zahtevna in pomembna, saj omogoča vojakom, ki jo opravljajo, neposredno komunikacijo s civilnim okoljem v imenu celotne vojaške organizacije.**
- 2. Za službo v protokolarnih enotah so potrebni posebna selekcija vojakov, skladnost vrednostnega sistema s celotno vojsko, posebna oprema, orožje, izurjenost, ter prilagoditev vojaškega usposabljanja.**

3. Pripadnik protokolarne enote Slovenske vojske bolje opravlja svoje delo, če ima poleg vojaške izurjenosti tudi domoljubno zavest.
4. Enota za protokol Slovenske vojske ni sestavljena oziroma urjena skladno s posebnimi načeli, ki veljajo v takih enotah, in ki so jih predhodne enote (častna četa, gardni bataljon) že upoštevale.
5. Poklicnost Slovenske vojske ter vse večji poudarek na zaslužku v sistemu vrednot civilne družbe postavljata pripadnike protokolarne enote Slovenske vojske v situacijo, ko tudi sami vse višje vrednotijo plačilo za opravljeno delo.

2.3 Uporabljene metode

a/ Z deskriptivno metodo sem obdelal razvoj častnih, gardnih oziroma protokolarnih enot v Slovenski vojski.

b/ Z analizo sekundarnih virov sem ugotavljal razlike v vrednotah vojakov na služenju vojaškega roka, ki so služili v častnih, gardnih enotah in poklicnih vojakov, ki danes popolnjujejo Enoto za protokol.

c/ V razgovoru s poklicnimi vojaki sem v nalogi poskušal opredeliti njihovo predstavo o načinu usposabljanja za vlogo vojaka – gardista.

d/ Z metodo opazovanja lastne udeležbe kot dolgoletni izvajalec usposabljanja gardnih enot naborniškega sistema in začetnih usposabljanj poklicnih vojakov sem poskušal prenesti del izkušenj tudi v samo diplomu.

2.4 Temeljni pojmi

Garda-gardna enota

To naj bi bila izbrana, elitna vojaška enota, ki so jo v zgodovini teh enot uporabljali zlasti za telesno stražo vladarjev. Primer takšne enote je bila na primer kraljeva garda. Danes sta najbolj znani švicarska garda in garda angleške kraljice.

Prvotno je bila to oznaka za knežjo ali dvorno (hišno) stražo (švicarska garda); od 18. st. tudi bojne enote. Pobudo za razvoj garde kot elitne in vzorčne enote je dal Napoleon I. s svojo

Garde Imperial. Po njem so se zgledovali Prusi in Rusi z gardnimi korpusi. Tudi v ZSSR so imeli v Rdeči armadi stalne gardne enote. Danes so to posebno izbrane, opremljene in usposobljene enote za osebno zaščito voditelja države in varovanje najvišjih državnih institucij in osebnosti; v nekaterih armadah tudi časten naziv, ki ga podeljujejo enotam za izredne bojne uspehe. V nekdanji Jugoslovanski ljudski armadi (JLA) je garda nastala iz spremljevalnega bataljona vrhovnega štaba NOV in POJ, po vojni pa je nadaljevala tradicijo prve proletarske divizije (Veliki splošni leksikon, 1997: 1211).

Protokol

Pravila za medsebojne stike uradnih predstavnikov držav; tudi oddelek ustreznega organa, ki skrbi za izvajanje teh pravil, vodi ga šef protokola (Veliki splošni leksikon, 1997: 3451).

Vojaški obveznik, vojak

»Potrebno je opozoriti na pomembno razliko med izrazoma vojaški obveznik in vojak, ki ju pogosto ne razlikujemo. Po eni strani je termin vojaški obveznik po pomenu veliko širši kot termin vojak, ali drugače povedano, ni nujno, da je vojaški obveznik tudi vojak. Vojaški obveznik je vsakdo, za katerega velja vojaška obveznost, ki pa je ponavadi razdeljena vsaj na a) naborno obveznost, b) obveznost služenja vojaškega roka in c) obveznost služenja v rezervni sestavi. Vojaški obvezniki so samo potencialni vojaki, zato teoretično velja, da je število vojakov manjše ali kvečjemu enako številu vojaških obveznikov« (Kotnik, 1994: 27).

Poklicni vojak

Kotnik (1994: 28) navaja, da je v Leksikonu Cankarjeve založbe poklic opredeljen kot področje dela in dejavnosti, ki ga opravlja človek kot svojo trajno nalogo in je večinoma hkrati tudi vir za njegovo preživetje. Poklic lahko najsplošneje opredelimo kot vsakršno dejavnost, ki jo človek vsakodnevno opravlja za svoje preživetje. Istočasno pa nas svari pred mešanjem pojmov poklicni in profesionalni vojak, katere nemalokrat zamenjujemo pri vsakdanji uporabi.

Vrednote

Vrednote Slovenske vojske so gonilna sila uresničevanja poslanstva Slovenske vojske. Izhajajo iz splošnih civilizacijskih vrednot, vrednot slovenske družbe in posebnosti narave delovanja vojske. Vrednote Slovenske vojske dajejo okvirje za delovanje in vedenje posameznikov samostojno in v skupini.

Vrednote se udejanjajo s standardi vedenja v Slovenski vojski, za katere se njeni pripadniki zavzemajo, jih cenijo in se poučujejo na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja. Vrednote niso le seznam kvalit, ki jih dosega posameznik, temveč skupna odgovornost Slovenske vojske in vsake enote. Uveljavljajo in krepijo se z voditeljstvom in usposabljanjem. Vsi pripadniki Slovenske vojske z osebnim zgledom in ravnanjem uveljavljajo njene vrednote, nadrejeni pa skrbijo, da jih podrejeni upoštevajo pri svojem delu (Vojaška doktrina, 2006: 17).

Ker se v nadaljevanju naloge pojavljajo različna poimenovanja enote v Slovenski vojski, je nujno, da si podrobno pogledamo, na osnovi česa so bile enote poimenovane in, ali je njihov naziv ustrezal zgoraj obrazloženim pojmom.

Skozi obdobje od osamosvojitve Republike Slovenije pa do danes zasledimo v Slovenski vojski 106. Častno četo, 12. Gardni bataljon in danes obstoječo Enoto za protokol. V obdobju po letu 1991 je bil naziv Častne čete dobro opredeljen, saj je šlo predvsem za gradnjo nacionalne zavesti, ponosa in dostojanstva, kar naj bi predvsem predstavljala ta enota. Istočasno je šlo tudi za pridobivanje ugleda te enote kot protokolarne enote in kot predstavnika Slovenske vojske Republike Slovenije v svetu, hkrati pa tudi za pridobivanje ugleda in statusa med enotami Slovenske vojske. Vse navedeno je tej enoti tudi uspelo, saj je, kjerkoli se je pojavila v javnosti, požela buren aplavz, znotraj enot SV pa je pridobila visok ugled glede opremljenosti, usposobljenosti in izurjenosti.

Gardni bataljon je nadaljeval tradicijo Častne čete. Čeprav bi po svojem nazivu moral zagotavljati varovanje najvišjih državnih in političnih organov in institucij, vendar za to nalogo nikdar ni bil posebej pripravljen oziroma njegova funkcija nikdar ni bila preverjena. Kljub nazivu »gardni« pa so tudi v tej enoti prevladovali vrednote kot so ponos, dostojanstvo, nacionalna oziroma domovinska zavest pripadnikov in še vedno visok ugled tako v javnosti kot znotraj institucije. Izpostavljala se je elitnost in usposobljenost enote.

Pri Enoti za protokol naj bi bila izpostavljena predvsem funkcija opravljanja protokolov, manj pa elitnost, domoljubje in ostale zgoraj navedene vrednote, kar je mogoče tudi odraz sedanjega stanja te enote.

Kakorkoli že, mislim, da ni šlo pri poimenovanju teh enot toliko za funkcijsko in vrednostno opredelitev, kot za to, da so enote različno poimenovane in da se ustvari ločnica med njimi predvsem zaradi velikosti in načina popolnjevanja. Če pa podrobno pogledamo njihove naloge, so povsem enake. Sam bi se v bodoče raje opredelil za naziv »Garda Slovenske vojske« ali »Gardna enota Slovenske vojske« s svojimi bojnimi in protokolarnimi nalogami, elitnostjo, vzorčnostjo in svojim vrednotnim sistemom.

3 ZGODOVINA IN RAZVOJ GARDNIH ENOT

Zametke gardnih enot bi lahko našli že v obdobju »stare države Egipta« in sicer nekje v času od 32. do 22. stoletja pred našim štetjem. Egipt v tem času še ni poznal stalne vojske. Stalna vojska oziroma oborožena sila je bila samo faraonova telesna straža in posadke po mestih in večjih svetiščih. Te posadke so opravljale predvsem policijske naloge, če uporabimo današnji način poimenovanja (Janez J. Švajncer, 1998: 58).

Kasneje ni več zaslediti podobnih enot, ki bi opravljale funkcijo osebne straže večjih vladarjev vse do obdobja velike Rimske države. Cesar Oktavijan, ki mu je senat podelil častni naslov Avgust, kar je pomenilo Vzvišeni, se je za svojo varnost obdal s posebno vojaško stražo ali dvorno gardo. Imenovala se je pretorijanska garda, njeni pripadniki pa pretorijanci. Oktavijan jih je vezal nase z ugodnostmi. Dal jim je večjo plačo kot drugim vojakom, poleg tega je bil njihov rok službe krajši. Pretorijanska garda je tudi pod kasnejšimi cesarji ohranila poseben pomen, njen položaj se je še okrepil. Pretorijanci so dosegli tolikšno moč, da so celo odstavljali in postavljali cesarje.

Rimska republika ni imela vladarjev, zato ni moglo biti njihovih osebnih vojsk, gard, straž in podobnega. Toda že Julij Cezar je imel znano 10. legijo, ki je veljala za njegovo »osebno« legijo. Nanjo se je najbolj zanesel in ji namenjal tudi posebne ugodnosti. Iz nje je naredil elitno enoto rimske vojske. V bitkah ji je namenjal najpomembnejšo vlogo. Avgust, ki je Cezarja v marsičem posnemal, je Cezarjev zgled nekoliko izpopolnil. Pretorijanska garda je postala elitna enota v vseh pogledih, vdana cesarju. Kljub temu je Avgust ostal pri starem zakonu še iz časov republike, po katerem ni smelo biti v Rimu nobene vojske, razen v času triumfa. Tudi Avgustova pretorijanska garda je bila zato nastanjena izven Rima. Štela je devet kohort po tisoč mož. V času Avgustovega naslednika Tiberija, ki je vladal od leta 14 do 37, so za pretorijance postavili velike vojašnice z imenom Castra Praetoria. Prvi cesar, ki je padel kot žrtev pretorijancev, je bil leta 41 Kaligula. Ubili so ga njegovi gardni oficirji in za cesarja postavili Klavdija, strica Kaligule.

Leta 68 so po cesarski časti segali štirje cesarji, dva izmed njih so postavili pretorijanci. Od tedaj dalje in do takrat, ko jih je leta 312 ukinil cesar Konstantin, so bili pretorijanci zelo pomemben del realne moči v državi. Vedno so bili pripravljeni sodelovati pri zrušitvi cesarja,

če jim je tako ukazal njihov poveljnik, pretorijanski prefekt. Glavni motiv je bil vedno denar in cesarski kandidati so si pri pretorijancih cesarsko čast kupovali z denarjem. Znan je primer, ko so leta 193 pretorijanci ubili cesarja in potem razglasili največjim rimskim bogatašem, da bo cesar tisti, ki jim bo ponudil največ denarja. Na tej nenavadni dražbi je zmagal Didius Julianus, ki je vsakemu vojaku obljubil 6250 drahem. A to ni pomenilo, da so ga potem tudi podpirali. Ubili so ga po 66 dneh vladanja. Zato je novi cesar Septimij Sever, ko je z vojsko prišel na oblast, najprej ukazal razorožiti pretorijance in jih porazdeliti po drugih enotah. Septimij Sever je želel lojalnost celotne vojske; z reformami, izboljševanjem plače, dodeljevanjem zemlje in s podobnimi ugodnostmi jo je tudi dosegel. In vendar je kasneje tudi sam ustanovil novo pretorijansko gardo. Ta je štela 50.000 mož in njen poveljnik je bil spet glavna cesarjeva opora (Janez. J. Švajncer, 1998: 99).

Gardne enote so skozi zgodovino omenjene tudi v bizantinski vojski, kjer ni bilo večjih razlik v primerjavi z lahko pehoto.

Med najstarejšo gardno enoto šteje še danes obstoječa papeževa švicarska garda. Pisano najemniško vojsko je ustanovil leta 1506 papež Julij II. Prvi gardisti, ki jih je za osebno varstvo najel papež Julij II., so v Rim vkorakali 22. januarja 1506 po več kot 700 kilometrov dolgem pohodu čez Alpe do Apeninskega polotoka. Prvi in zadnji spopad švicarskih gardistov je bil 6. maja 1527, ko so branili papeža Klementa VII. pred vojsko nemškega cesarja Karla V. V njem je padlo 147 gardistov, med njimi tudi njihov poveljnik polkovnik Gaspar Rouat. Spopad je preživelo le 42 gardistov. Papeška švicarska Garda nikoli ni štela več kot 250 gardistov, danes pa so v njej štirje častniki, šestnajst podčastnikov in devetdeset kopljenikov (Dnevnik, 2006: 4).

Posebno vlogo je odigrala garda vojske Napoleona Bonaparteja v vseh njegovih znanih bitkah; takorekoč izgorela pa je v bitki pri Waterlooju. Leta 1871 so bili ukinjeni zadnji ostanki gardnih polkov francoske vojske.

Čeprav so bile pozneje vse do konca druge svetovne vojne znane posebne enote vojska, pa se za njih ne uporablja več termin »garda«. Enote za posebne svečane ali žalne slovesnosti so bile sestavljene bodisi iz pripadnikov rednih enot, bodisi iz najbolj odlikovanih podčastnikov in vojakov.

Šele po drugi svetovni vojni, predvsem v času razvoja močnih diplomatskih odnosov, se poraja ideja in potreba po nekih posebnih enotah, ki bi bile poleg osnovne bojne naloge sposobne izvajati tudi takoimenovane častne oziroma protokolarne naloge.

4 ZGODOVINSKI RAZVOJ ČASTNE ENOTE SLOVENSKE VOJSKE

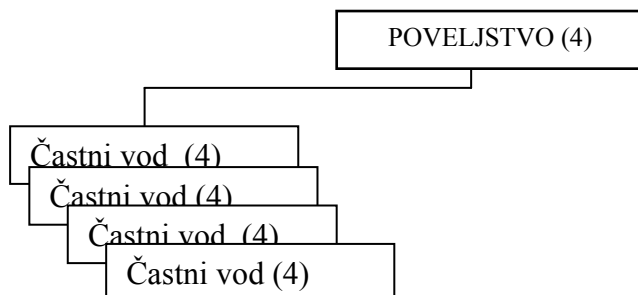
4.1 Prvi častni postroj pripadnikov Slovenske vojske

Prvi častni postroj pripadnikov Slovenske vojske oziroma takratne Teritorialne obrambe je bil 26. junija 1991 na slovesnosti ob razglasitvi samostojne in neodvisne republike Slovenije. Enoti je poveljeval poveljnik specialne brigade MORiS podpolkovnik Anton Krkovič, enota pa je bila sestavljena iz nabornikov obeh prvih učnih centrov, Iga in Paker.

4.2 Formiranje in organizacija častnih enot

Protokolarne naloge je od junija 1992 opravljala 1. četa 1. bataljona 52. brigade v Šentvidu, ki je bila formirana kot Častna enota in je kot takšna delovala vse do 7. oktobra 1992, ko je bila potrjena formacija Častne čete. V 106. Častno četo jo preimenujejo januarja 1993 in jo podredijo neposredno Generalštabu Slovenske Vojske (GŠSV). Četa je imela svoje poveljstvo, ki je bilo sestavljeno iz poveljnika, častnika za operativno učne zadeve in usposabljanje, ki je bil istočasno namestnik poveljnika, podčastnika za kadrovske in organizacijsko mobilizacijske zadeve, podčastnika za logistiko in iz štirih vodov po 30 vojakov s svojimi nadrejenimi. Po vojni formaciji se je četa preimenovala v 106. Zaščitno četo, ki je imela izpopolnjen samosklicni sistem mobiliziranja po smereh pripadnikov čete. Ker je bila četa samostojna in podrejena neposredno GŠ SV, je imela status bataljona. Mirnodobna lokacija čete je bila najprej v vojašnici v Šentvidu, od 8. marca 1993 pa v vojašnici Moste-Polje.

Mirnodobna formacija 106. Častne čete

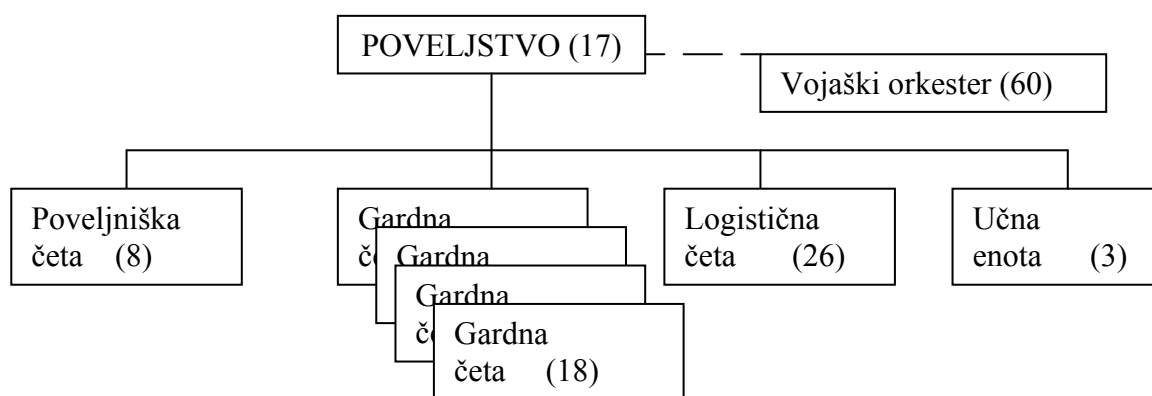


Skupaj je imela četa 20 pripadnikov stalne sestave.

Častna četa je pri opravljanju protokolarnih nalog sodelovala z Orkestrom Policije Slovenije, 7. maja 1996 pa se formira Vojaški orkester Slovenske Vojske, ki je neposredno podrejen GŠ SV.

106. Častna četa je uspešno delovala vse do 17.10.1997, ko se z odredbo št. M/2684-97 z dne 9.10.1997 ministra za obrambo razformira Častna četa. Istočasno se z odredbo št. M/2685-97 z dne 9.10.1997 formira 12. Gardni bataljon, sestavljen iz pripadnikov nekdanje 106. Častne čete in pripadnikov razformiranega 1. bataljona 52. brigade. Poveljstvo bataljona prevzame novembra istega leta tudi poveljevanje Vojaškemu orkestru SV.

Mirnodobna formacija 12. Gardnega bataljona

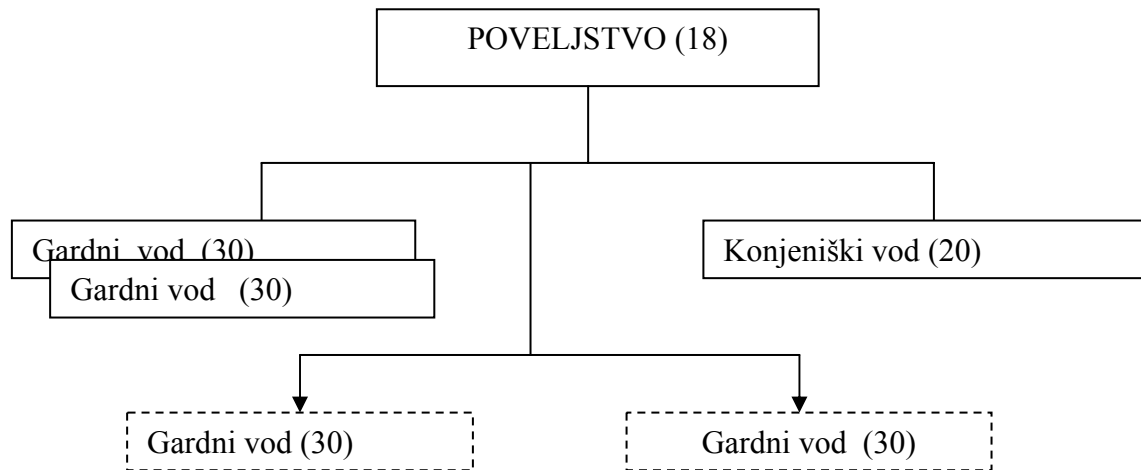


Skupaj je imel bataljon 128 pripadnikov stalne sestave.

Zaradi ukinitve obveznega služenja vojaškega roka se dne 24.05.2006 z Odredbo št. 011-02-1/2004-155-12714 ministra za obrambo ukine 12. Gardni bataljon in se formira Enota za protokol, ki se popolni z nekaterimi pripadniki stalne sestave 12. Gardnega bataljona in poklicnimi vojaki.

Enota za protokol je nivoja samostojne čete podrejene neposredno osebnemu štabu načelnika Generalštaba in ima poleg poveljstva popolnjenih samo 30 poklicnih vojakov v gardnem vodu. Konjeniški vod je popolnjen s prostovoljno rezervo, medtem ko naj bi 60 vojakov za dva gardna voda prerazporejala 72. brigada Slovenske vojske glede na potrebe Enote za protokol.

Formacija Enote za protokol



Skupaj naj bi imela enota 138 pripadnikov stalne sestave brez prostovoljnih rezervistov v konjeniškem voduh.

4.3 Osnovne naloge pripadnikov častne enote

Protokolarne naloge

V začetnem obdobju častne enote so se počasi oblikovale tudi potrebe, kjer naj bi takšna enota sodelovala. Želja je bilo mnogo, tako s strani ostalih enot Slovenske vojske, kot s strani civilnih struktur.

Kljub različnim željam in glede na operativne zmožnosti takratne Častne čete so se oblikovale osnovne naloge, kot so:

- zagotavljanje protokolarnih nalog državnega merila,
- častni postroji ob obiskih tujih predstavnikov (šefov držav, predsednikov parlamentov in predsednikov vlad),
- častni postroji ob obiskih ambasadarjev tujih držav ob predaji akreditivnih pisem predsedniku države,
- častni postroji ob državnih slovesnostih,
- častni postroji ob državnih obletnicah, komemoracijah in žalnih slovesnostih,
- častni postroji za potrebe ministra za obrambo in načelnika GŠ SV,
- častna straža pred zgradbo Ministrstva za obrambo (Formacija št. 1018, 1997: 3).

Poleg navedenih nalog je enota opravljala še vrsto protokolarnih nalog znotraj Slovenske vojske po ukazu načelnika GŠ SV. Pri zagotavljanju protokolarnih nalog državnega nivoja je enota sodelovala z Orkestrom Policije Slovenije, medtem ko so naloge znotraj Slovenske vojske izvajali skupaj z Orkestrom slovenske vojske. Ko je enota leta 1999 dobila tudi baterijo topov B-1 za izstreljevanje salv, so uspešno izvajali tudi to protokolarno nalogo. Vse protokolarne naloge, opredeljene v času 106. Častne čete, so ostale tudi v času delovanja 12. Gardnega bataljona in jih opravljajo še danes v takoimenovani Enoti za protokol.

Bojne naloge

Kot bojna enota naj bi takratna 106. Zaščitna četa imela nalogo varovanje Generalštaba SV, ministra za obrambo in najvišjih predstavnikov slovenske politike. Vendar pa so naloge varovanja navedenih organov bolj v pristojnosti vojaške policije, pa tudi velikost enote, kot je bila 106. Zaščitna četa, ni omogočala samostojne izvedbe varovanja teh organov.

Naloga 12. Gardnega bataljona pri varovanju prej navedenih organov naj bi bila zgolj širše varovanje območja, medtem ko bi neposredno varovanje prav tako opravljala vojaška policija. Nobena od obeh enot pa ni bila nikdar uporabljena za svojo bojno nalogo, niti v konceptu vojaških vaj niti pri preizkusu bojnih zmožnosti. Poleg ostalih nalog je 12. Gardni bataljon izvajal tudi nalogo varovanja objektov.

Tudi Enota za protokol opravlja podobne naloge kot predhodni gardni enoti, le da ne izvaja varovanja objektov in tudi ne častne straže pred stavbo ministrstva za obrambo, kar so izvajali pripadniki 12. Gardnega bataljona. V formaciji št. 6308, ministra za obrambo z dne 24.05.2004 ima navedeno nalogo usposabljanja pripadnikov Slovenske vojske za protokole manjšega obsega, kar pa so izvajali tudi pripadniki 12. Gardnega bataljona.

Podobne naloge, kot jih izvajajo pripadniki Enote za protokol, opravljajo tudi pripadniki podobnih enot tujih oboroženih sil. Naloga gardne enote Republike Makedonije se na primer glasi: »Ešalon Prve gardne brigade se uporablja za varovanje najvišjega vojaškega poveljstva in za protokolarne slovesnosti« (Atanasov, Markovski, 1997: 17).

4.4 Uniforma, orožje in oprema gardnih enot ter njihov razvoj

Uniforma

Ob dnevu razglasitve samostojne in neodvisne Republike Slovenije leta 1991 so bili vojaki in poveljujoči poveljnik oblečeni v maskirne bojne uniforme Slovenske vojske. Prvi vod je bil obut v visoke črne škornje in dolge hlače, medtem ko je bil drugi vod oblečen v »pumparice« z dolgimi volnenimi nogavicami in obut v nizke čevlje. Ta vod naj bi predstavljal vojaško enoto gorske pehote in s tem že ponazoril različnost specialnosti in namembnosti enot, ki naj bi v bodoče sestavljale Slovensko vojsko.

Tudi prvi protokoli 1. čete 52. bataljona in v začetnem obdobju 106. Častne čete so bili izvedeni v maskirni bojni uniformi; za slavnostni vtis so si pripadniki enote nadeli le bele bombažne rokavice.

Rokavice

Z rokavicami so bile v začetnem obdobju kar velike težave. Najpomembnejše je bilo, da so se lepo oprijemale dlani in da so omogočale dober oprijem za rokovanje s puško. Še pomembnejši je bil ta oprijem pri rokovanju s slavnostno sabljo, s katero je izvajal častni pozdrav poveljujoči enote. Največkrat so bile rokavice dobre le pri držki roke v pest, ko pa je vojak iztegnil prste, so ostale rokavice nagubane. Istočasno je prihajalo do krčenja rokavic ob prvem pranju ali že celo ob stiku s prvim dežjem. Izdelava funkcionalnih in na izgled lepih rokavic je bilo torej kar zahtevno delo. Predvsem pri častnem pozdravu s sabljo so morale rokavice omogočati drsenje rok vse od dviga sablje v pozdrav do faze rezila obrnjenega proti častnemu gostu, medtem ko je bil pri zasuku sablje v ploščati del proti častnemu gostu zaželen dober oprijem, sicer pozdrava ni bilo možno kvalitetno izvesti. Poveljujoči si je zato največkrat pomagal kar s predhodno rahlo navlažitvijo desne rokavice z vodo.

Podobne težave so z rokavicami imeli tudi pripadniki Orkestra slovenske vojske, predvsem pa vodja orkestra pri rokovanju s svojo palico.

Nekatere podobne enote tujih vojska nosijo ob protokolih ravno tako bele rokavice. Nekatere pa nosijo rokavice v skladu z barvo svoje uniforme. Vojaki Gardnega bataljona Nemške vojske nosijo poleg častne uniforme, ki je svetlo sive barve, tudi rahlo temnejše sive rokavice.

Ker takšne rokavice ne povzročijo tako slavnostnega vtisa, pa nosijo preko uniforme bel častni pas in bel oprtnik (Arnfried, 1998: 72).

Nove častne uniforme

Nove častne uniforme je 106. Častna četa prejela spomladi 1993. Uniforma za vojaka, podčastnika in častnika je bila povsem enaka. Razlike so bile le v dodatkih pri uniformi. Uniforma je bila sestavljena iz rjavih škornjev, temno rjavih hlač, svetlo rjavega suknjiča, bež srajce s temno rjavo kravato in pokrivalom.

Razlike med vojaki in podčastniki ali častniki:

- vojak je pokrit s temno rjavo baretko, ki označuje gardno enoto, podčastnik ali častnik pa nosi čapko s častniško kokardo,
- okrasni trak («akslbender») je pri vojaku rdeče barve, medtem ko je pri častniku izvezen iz zlatih nitk,
- oznaka pripadnosti enoti je pri vojaku z rjavo podlago in jo nosi na prsih na levi strani, častniška oznaka pripadnosti enoti pa je z belo podlago in jo nosi na prsih na desni strani, saj na levi strani nosi položajno oznako,
- častniki nosijo na desni strani nad oznako pripadnosti še zlato ploščico z imenom in priimkom, medtem ko vojak te ploščice nima,
- častni pas je pri vojakih zaključen s sponko z vojaškim znakom, pri stalni sestavi pa z znakom podčastnika oz. častnika (Navodilo o uniformah in opremi vojaških oseb, 1998: 104).



Slika 1: Vojak častne enote



Slika 2: Častnik častne enote

Uniforma ni bila izdelana v letni in zimski izvedbi. K uniformi je sicer spadala tudi bunda, vendar je bila za zimski čas vseeno neprimerna, je pa omogočala nošenje puloverja pod suknjičem in tudi dolgo spodnje perilo. V zimskem obdobju je bil izgled častne enote mnogokrat boljši kot v letnem času, ko je na določenih vojakih slabše telesne konstitucije suknjič dobesedno visel.

Uniforma je zahtevala svoj način hranjenja, saj se na njej ni smel nabirati prah in ostala umazanija, zato teh uniform nismo hranili v vojaških omaricah skupaj z bojno uniformo in ostalo opremo, ampak v posebnem prostoru. Uniforme so bile zložene po vodih na obešalnikih, pokrite s plastično prevleko in poimensko označene. Te posebne prevleke so bile izdelane v tovarni »Termopol« na Sovodnju.

Od vseh pripadnikov enote se je zahtevala dosledna urejenost in zlikanost uniform, zato so bili zagotovljeni tudi posebni prostori za likanje in kvalitetni likalniki. Vojaki pa so se morali sami naučiti likanja svojih uniform. Predvsem je bilo pomembno, da hlače niso imele dvojnega roba in da suknjič ni bil pomečkan od častnega pasu.

Težave so nastajale tudi pri čiščenju uniform. Uniforme so bile organizirano čiščene v čistilnicah. Po večkratnem čiščenju so tako zbledele, da jih nismo mogli več kombinirati z novimi uniformami. Tako smo morali kompletno generacijo obleči ali v povsem nove uniforme ali pa v uniforme, ki so bile enakokrat v čistilnici.

Obutev gardnih enot

Škornji, ki so spadali k častni uniformi, so bili rjave barve, medtem ko so vsi ostali pripadniki k bojni uniformi nosili črne škornje. Tudi v priboru, ki so ga vojaki prejeli za čiščenje obutve, je bila le črna pasta. Ker rjave paste ni bilo možno kupiti niti v kantini, smo imeli pripadniki enote določeno obdobje težave pri čiščenju in loščenju rjavih škornjev.

Kljub temu, da so bili škornji kvalitetni, so bili kot novi zelo trdi. Poveljniki smo ugotovili, da je najboljši način uhojanja sledeč: čez noč smo nabasali nove škornje s papirjem in jih postavili v posodo z vodo, kjer smo jih pustili stati. Zjutraj smo odlili vodo, jih obuli mokre, ter jih nosili vsaj eno dopoldne. Potem smo jih dobro namazali s pasto za čevlje in mastjo in jih pustili sušiti. Tako so škornji postali mehkejši, se bolje prilegali nogi posameznika in

omogočili kolikor toliko normalno hojo. Vsekakor je bilo potrebno pozneje škornje še boljše uhoditi, da je bilo z njimi mogoče hoditi in stati več ur na razbeljenem asfaltu ali betonu, saj se je večina častnih postrojev izvajala na takšni podlagi. Takšen način uhojanja škornjev smo svetovali tudi novim vojakom v častni enoti.

Le pravi vojak ve, kaj pomeni dober in dobro uhojen škorenj, ne glede na to, ali je to škorenj za v blato in boj ali pa protokolarni škorenj za hojo po betonu in asfaltu ter večurno stanje v njem. In samo pravi vojak ve, da ni pomembno, koliko gub ima škorenj, ampak je pomembno, da je cel, čist in dobro vzdrževan, za protokol pa tudi dobro zloščen. Žal pa se tega niso zavedali nekateri odgovorni v Slovenski vojski, ki niso videli, kako deluje častna enota, niso razumeli njenih posebnih zahtev, zato so dajali prednost svojim predstavam o enotnosti vojske namesto ustrezni opremljenosti vojakov glede na naloge.

Ob praznovanju dneva državnosti v Vipavi z dne 25. junija 1994 je bilo zato ukazano, da morajo biti vse enote v enotnih črnih škornjih. To je obveljalo tudi za Častno četo. V enoto smo dobili povsem nove črne škornje in sicer dva dni pred proslavo. Časa za uhojanje škornjev ni bilo. Kljub velikemu trudu pripadnikov častne enote, da bi hodili čimbolj normalno, je bil prihod in odhod enote iz prireditvenega prostora zelo mučen, izgled same enote pa zaradi tega tudi slab. Poleg tega smo bili istega dne prisotni tako na osrednji proslavi v Vipavi, kot v bližnji vasi Vrhpolje, kjer so bili leta 1991 zaustavljeni tanki Jugoslovanske ljudske armade.

Orožje gardnih enot

Protokoli so se pričeli izvajati s polavtomatsko puško model 59/66 proizvajalca Crvena Zastava iz Kragujevca in sicer v povsem standardni izvedbi. Tega orožja je bilo v skladiščih po osamosvojitvi kar veliko. Orožje kot osnovna varianta se uporablja še danes v Enoti za protokol, s tem da smo ga že v času 106. Častne čete v dokajšnji meri olupšali. Prve primerke teh pušk je po predlogih stalne sestave čete pripravil Janez Rotar, izjemen puškar in tudi prvi serviser lokov v Sloveniji. Predelava se je izvajala v puškarski delavnici v takratnih Tehničnih zavodih v vojašnici Moste-Polje.

Puška

Puška se je popolnoma razstavila, določeni kovinski deli so se svetlo niklali, drugi deli pa ponovno matirali, da se je ob ponovni sestavi dosegel kontrast. Prav tako so bile izbrane

puške z enakimi kopiti, katere je ponovno obdelala tovarna »Stol« iz Kamnika. Na dno kopita je bil nameščen gumijast podstavek namesto kovinskega, vmes pa še pas bele plastike, kar je puški, predvsem na spodnjem delu, ponovno zagotovilo lep kontrast. Puškar je izdelal tudi povsem nove pasove za puške, ki so bili enake barve in so bili na sponke za pritrditev zašiti ročno. Kar nekaj težav je bilo s sponkami za pritrditev pasov na puško. Sponka se zapenja na puškino cev in mora biti vzmetna, da omogoča rokovanje z jermenom. Ker so bile puške sicer nove, vzmeti pa so s časom izgubile svojo funkcijo, se je večkrat primerilo, da se je ta sponka sama odpela in puška je s prednjim merkom udarila ob tla. Dokler enota ni dobila povsem novih termično obdelanih sponk, ki so bile vzmetne in so kvalitetno zagotavljale svojo funkcijo, so vojaki te sponke oblepljali z izolirnim trakom.



Slika 3: Puška častne enote

Nekatere gardne enote tujih vojska so si izbrale za izvajanje protokolarnih nalog puško, ki je bila vezana na zgodovinske dogodke določene države in je bila vsestransko uporabna. Z njo je bila oborožena večina pripadnikov oboroženih sil te države. Gardni bataljon Nemške vojske tako že vse od leta 1958 pa do danes uporablja za protokolarne naloge njihovo standardno repetirno karabinko z oznako 98 k (Rauchensteiner, 1985: 143). Tudi v 12. Gardnem bataljonu smo bili prepričani, da bi bila, gledano z zgodovinskega stališča, bolj primerna repetirna karabinka M-48 prizvajalca Crvena Zastava iz Kragujevca. Ta je bila kopija puške M 24 (Muzej ljudske revolucije Slovenije, 1990: 22), z njo pa je bila oborožena velika večina partizanov.

Predvsem zaradi uporabe nožev na puški pa smo ostali pri polavtomatski puški M 59/66.

Noži

Tudi pri uporabi nožev so bile težave. Trdoto nožev oziroma mehanizem za dvig nožev je bilo potrebno pri vsaki puški posebej nastaviti. Če je bil mehanizem nastavljen pretrdo, potem vojaki noža niso mogli namestiti na puško in je bilo težko doseči časovno sozvočje. Kadar pa je bil mehanizem nastavljen preveč ohlapno, je nož pri sestavljanju v puško udarjal po puškini oblogi, kar je kvarilo izgled orožja. Tako so za urjenje uporabljali puške, ki so bile že izrabljene, za protokol pa so vojaki uporabljali novejša puške. Zaradi tega je bil vsak vojak v gardni enoti zadolžen s tremi kosi orožja; z bojnim orožjem za izvajanje bojnih nalog ter s

polavtomatsko vadbeno in protokolarno puško. Vse tri je moral vzdrževati na zahtevanem nivoju, kar je včasih vzelo vojakom tudi nekaj prostega časa.

Častna sablja

Častna sablja je bila prvič prikazana ob prvem postroju leta 1991, z njo pa je predal poročilo podpolkovnik Anton Krkovič. Pozneje je dobil svojo sabljo tudi poveljnik 106. Častne čete, ostali častniki in podčastniki pa so na protokolu pozdravljali samo z roko. Sčasoma je enota dobila toliko sabelj, da so bili vsi poveljniki zadolženi s svojo sabljo. Sablje so bile sicer lepo oblikovane, vendar je bila njihova obdelava vsaj v začetku slaba, nemalokrat je sablja celo razpadla. Vzrok je bil v tem, da je kokarda na vrhu ročaja držala skupaj celotno sabljo z zelo kratkimi navoji. Ob rokovanju se je ta kokarda rada odvila in pri tem poškodovala tudi navoje. Če se je to zgodilo na protokolu, je bila situacija še toliko bolj neprijetna.



Slika 4: Sablja častne enote

Spomnim se protokola v Kamniku, maja leta 1996, ko je bila poroka podčastnika 106. Častne čete. Poroko v častni uniformi je odobril načelnik GŠ SV. Ob čakanju na slavnostni izhod mladoporočencev iz dvorane, ko naj bi ostali pripadniki čete postavili »špalir« s sabljami, je eden od poveljnikov ugotovil, da mu je sablja razpadla. Rezervne pa nismo imeli. Ker smo pripadniki SV znani po improvizacijah, smo se tudi tokrat znašli. Eden od poveljnikov je odstopil dobro obdelan žvečilni gumi, ki je služil kot vezni del. Protokol je bil uspešno opravljen, poročna zveza pa baje da dobro drži še danes.

Tudi sicer ni bila sama obdelava sabelj najboljša, saj se je kromirani sloj tako na rezilu kot na ročaju. Puškar Janez Rotar, ki se je ukvarjal z obdelavo polavtomatskih pušk, je bil specialist tudi za izdelavo kvalitetnih nožev. Tako je izdelal več primerkov novo oblikovanih sabelj, ki so imele na vrhu ročaja glavo karantanskega panterja, vendar do izdelave le-teh

nikoli ni prišlo. Tako je ostala protokolarna sablja še vedno ista, ob vsakokratnem povišanju častnika SV v brigadirja, pa mu je podarjena prav takšna sablja.

Topovi

Poleg pehotnega protokolarnega orožja je gardna enota v začetku leta 1999 dobila tudi topove, namenjene za izstreljevanje salv ob največjih državnih praznikih oziroma na slovesnostih, ki jih opredeljuje Uradni list Republike Slovenije. Topovi so bili podobno olepšani kot polavtomatske puške, to je v kombinaciji matiranih in kromiranih delov.



Slika 5: Top častne enote

Predelava topov je bila izvršena v Remontnem zavodu (nekdanji prostori Rudnika urana Žirovski vrh) v Gorenji vasi. Vendar je bilo pred prvo uporabo potrebno razviti še takoimenovano maneversko strelivo za topove. Nalogo je prevzela I. Uprava Ministrstva za obrambo in s pomočjo »Tovarne smodnika« v Kamniku izdelala primerno strelivo. Prvi preizkus je sledil kar v vojašnici Franca Rozmana-Staneta. Strelivo je bilo potrebno izdelati na takšen način, da so vsi deli topa opravljali svojo funkcijo tako, kot bi streljali z ostrim strelivom, pri tem pa bi se ohranili tulci, ki bi bili uporabni za večkratno uporabo.

Vendar pa težava ni bila samo s strelivom. Prihod topov v enoto je bil pogojen tudi z usposabljanjem kadra za izvedbo streljanja in z motornimi sredstvi za premik topov na protokolarni prostor. Usposabljanje smo rešili s pomočjo inštruktorjev 460. artilerijskega divizionu iz Slovenske Bistrice, ki so usposobili starešinski kader Gardnega bataljona, tako da so postopki ob topovih povsem identični streljanju z ostrim strelivom, če seveda odmislimo izbiro cilja in samo namerjanje na cilj. Prevoz topov na protokolarni prostor je bil rešen s prerazporeditvijo tovornih vozil TAM 110 v našo enoto. Seveda pa vsako novo sredstvo v

enoti zahteva tudi prostor za skladiščenje in tudi samo vzdrževanje. Tako je bilo potrebno v vojašnici Franca Rozmana-Staneta zagotoviti dodatne prostore. Čas za čiščenje in vzdrževanje topov pa je bilo potrebno določiti tudi v dnevnih oziroma tedenskih načrtih dela.

Današnja uniforma in oprema gardne enote

Enota za protokol je oblečena v povsem novo uniformo, ki je temno zelene barve in je zelo podobna službeni uniformi ostalih pripadnikov Slovenske vojske. Prvič je bila uniforma predstavljena 14. maja 2005, ko so bili na proslavi Slovenske vojske v tej uniformi predstavljeni pripadniki konjeniškega voda iz Lipice in pa nosilec prapora s svojima spremljevalcema. Zgornji in spodnji del unifome je v povsem enaki barvi, še vedno pa ni izdelana posebej v zimski in letni varianti. Vojak v tej enoti se loči od podčastnika in častnika le po čapki, ki ima manj zlatih obrob in »akslbenderju«, ki je za vojaka manj bogato izvezen. K uniformi spadajo visoki jahalni škornji, ki so po videzu lepši kot škornji prejšnje uniforme, po funkcionalnosti pa so po mnenju pripadnikov te enote še celo slabši. Škornje je izredno težko obuti in sezuti, so brez anatomsko oblikovanih podplatov, v snegu ali dežju zelo drsijo, v poletnem času pa niso zračni in se noge v njih potijo. Po dolgotrajnem nošenju škornjev prihaja tudi do zatekanja nog. Mogoče bi bilo v prihodnosti potrebno razmišljati o nizkih močnejših čevljih, primernih za poletno obdobje in nizkih toplih gležnarjih za zimski čas, kar imajo na primer tudi ameriški marinci. Ravno tako bi bilo potrebno razmisliti o srajcah s kratkimi rokavi in drugačnih dolgih hlačah.



Slika 6: Nova uniforma pripadnikov Enote za protokol

Podobno so na primer oblečeni in obuti tudi pripadniki Gardne enote oboroženih sil Češke republike (Ministrstvo za obrambo Češke republike, 1998: 172, 173).

Tudi pripadniki Enote za protokol imajo težave z rokavicami. K uniformi so izdelane bele usnjene rokavice, ki so predolge in segajo daleč čez zapestje. Vojaki so jih poimenovali kar motorske rokavice. Izgled teh rokavic je dober, dokler je roka stisnjena v pest, ko je iztegnjena v položaju »mirno«, pa prihaja do velikega gubanja in silno slabega estetskega videza. Častnik, ki izvaja protokol s sabljo, nikakor ne more držati sablje ob telesu, saj mu leta dobesedno drsi iz rok in obstaja možnost, da mu pri protokolu pade na tla.

Ostalo orožje in oprema ostaja v tej enoti enaka, kot so jo imeli pripadniki 12. Gardnega bataljona.

4.5 Prapor gardne enote

V letih 1992 in 1993 so vse enote pričele z izdelavo osnutkov bojnih praporov enot. Prapori so bili ob posebnih trenutkih, pomembnih za določene enote po protokolu, predani poveljnikom teh enot. Tudi v Častni četi smo v začetnem obdobju imeli idejo, da bi imeli svoj bojni prapor, vendar smo kmalu ugotovili, da na protokolih državnega merila predstavljamo enoto Slovenske vojske Republike Slovenije, zato je naš prapor državna zastava Republike Slovenije. Prav tako je bilo potrebno ob vojaških proslavah prinesiti in odnesti iz prizorišča slovensko zastavo, katere čast in naloga je nedvomno najbolj pripadala naši enoti.

Do zastave je potrebno imeti poseben odnos, čemur pa na slovesnostih in ostalih prireditvah nismo ravno priča. Povsem drugačen odnos do zastav imajo predstavniki tujih držav in pripadniki tujih vojska.

»Izkazovanje spoštovanja kosu obarvanega blaga – zastavi, tako državni kot vojaški, v veliki meri pomeni izkazovanje spoštovanja državi ali vojaški organizaciji in posameznik se mora – ne glede na njegovo mnenje oziroma zadovoljstvo z državo ali vojaško organizacijo – temu podrežati. Nespoštovanje zastave oziroma neizvajanje ali kršenje ritualov, ki jih izvaja vojaška organizacija v zvezi z zastavo, pomeni kršenje predpisanih pravil in postopkov, torej kršenje discipline, ne glede na to, ali gre za moderno ali postmoderno vojaško organizacijo« (Mogolič, 2004: 58).

Nošenje prapora je izjemno težka naloga. Sam prapor je dokaj težak, potrebno pa ga je nositi v rokah nagnjenega naprej pred enoto in ne na ramenih nazaj, kot to vidimo pri nekaterih pripadnikih drugih enot. Če je prostor za protokol oddaljen, potem je vloga nosilca tega prapora res težka, saj jo mora nesti v sklopu častne enote na protokolarni prostor, jo držati v častnem pozdravu v času obeh himen in celotnega protokola in nato še nazaj na štartni prostor enote. Večina pripadnikov, ki smo bili s protokolarno enoto večkrat v vlogi zastavonoše, imamo danes težave s hrbtenico, zato bi bilo potrebno uvesti poseben oprtnik z etuijem, ki omogoča nošenje zastave spredaj na telesu, kar že prakticirajo vse protokolarne enote drugih držav. Nošenje prapora na tak način bi bilo lepše, predvsem pa veliko lažje za samega nosilca.

4.6 Razvoj protokola

106. Častna četa je bila sestavljena iz pripadnikov stalne sestave, ki nismo imeli nikakršnih izkušenj s protokoli. V veliko pomoč nam je bil polkovnik Silvo Turk, ki nam ga je predstavil takratni načelnik GŠ SV generalmajor Janez Slapar. Upokojeni polkovnik Silvo Turk je zadnjih dvanajst let služil kot poveljujoči častnik v Titovi gardi. Častnike je podučil o pozdravljanju s sabljo, o častnem pozdravu s polavtomatsko puško in o sestavi postroja. Skratka, vse pripadnike enote je seznanil s celotnim postopkom pri sprejemu častnega gosta. Pozneje je bil večkrat prisoten na različnih proslavah, kjer nam je svetoval način prihoda, samo postavitve in odhod enote. Istočasno je sodeloval pri organizaciji poteka proslave ter nam s tem omogočil pridobivanje osnovnega znanja in izkušenj, ki so nujno potrebne za udeleževanje častne enote na različnih prireditvah.

Ker ni bilo napisanega nikakršnega protokola, postrojivni pravilnik pa takrat ni kaj dosti opredeljeval protokola, smo kasneje pripadniki častne enote vse znanje in izkušnje zapisali in narisali kratke skice, ki so bile v veliko pomoč pri poznejši izdelavi Postrojivnega pravilnika Slovenske vojske in Vojaškega protokola.

Praksa je pozneje tudi pokazala, da je pred vsakim protokolom potreben ogled prizorišča in seznanitev s samo časovnico protokola. Nema lokrat je organizator protokola zahteval tudi generalko. Žal se je teh generalk udeleževala predvsem gardna enota. Ob prireditvi se je pozneje velikokrat pokazala utemeljenost generalk in obvezna prisotnost vseh sodelujočih na

generalki, celo predstavnikov medijev. Razumljivo je, da imajo vsi sodelujoči na proslavi svoje zahteve za učinkovitost delovanja, in na koncu se lahko zgodi, da so sodelujoči napoti drug drugemu.

Pri uporabi častne enote na protokolu so pomembne nekatere zakonitosti, katere je pri organizaciji protokolov potrebno upoštevati in sicer:

- častno enoto ne moremo postaviti v polkrogu na prireditveni prostor,
- spredaj pred zastavonošo in spremljevalcema ne sme biti ovir, ker sicer enota ne more odditi iz prizorišča,
- enota ne more biti zapostavljena nekje v ozadju prireditvenega prostora,
- enota velikokrat ne more ostati na prireditvenem prostoru tako dolgo, kot trajajo najdaljše proslave,
- enote na prireditvenem prostoru ne moremo premikati bočno,
- ob prihodu in odhodu vojaki ne smejo gledati v tla, ampak strumno naprej, zatorej po tleh ne sme biti raznoraznih ovir (npr. električni kabli, tirnice za kamero, cvetlični lonci, itd.).

Vse izkušnje kažejo na to, da uporabo častne enote omejujejo določena pravila, preko katerih se ne more in ne sme, če hočemo s prisotnostjo te enote doseči določeno stopnjo pozornosti, časti in simbolnosti na protokolarnem prostoru. Za to mora poskrbeti predvsem poveljnik enote, ki si mora ogledati samo prizorišče, dobro preučiti časovnico in ne nazadnje o tem tudi dobro podučiti svoje podrejene, ki so udeleženci tega protokola. Nemalokrat je potrebno posebej urediti enote glede na specifičnost protokola in izvesti kvalitetne priprave. Poveljnik, ki gre »ad hock« na protokol tako sebe kot enoto izpostavlja pred častnim gostom in ne nazadnje pred vso javnostjo in mediji, ki se zberejo na protokolarnem prostoru. Ugled enote je veliko lažje izgubiti, kot pa ga ponovno pridobiti in ga obdržati.

Danes se določeni protokoli, ki se ciklično ponavljajo skozi vsa leta, izvajajo že nekako rutinirano. Vnaprej je določeno število pripadnikov, sama postavitvev in postopek protokola, kar je za pripravo enote in sodelujočih na prireditvi veliko lažje. Marsikje pa je potrebno prizorišče preučiti, potrebe uskladiti in včasih tudi improvizirati.

Kljub še tako dobrim pripravam na protokol pa se lahko zgodijo nepredvidene okoliščine, ki vplivajo na izvedbo protokola:

Spomnim se protokola na Trnovskem gozdu, ko je tako pihala burja, da je vojaka, ki je stal v častnem pozdravu na stopnicah ob prihodu Predsednika države, dobessedno prekucnilo v

kamenje, vsi ostali pa smo se trudili obdržati baretke in čapke na glavi, raven postroj enote ter resen obraz.

Enota za protokol danes izvaja povsem enake protokolarne naloge kot nekdanja 106. Častna četa in 12. Gardni bataljon. Resda Postrojivni pravilnik in Pravila službe v Slovenski vojski predpisujeta nekatere postopke, vendar pa postopkov častne enote ne predpisujeta dovolj natančno. Prav zaradi tega je danes v Enoti za protokol v postopku izdelava SOP (standardni operativni postopek) za določene vrste protokolov, ki se lahko izvajajo standardno z več ali manj improvizacije.

4.7 Razvoj postrojil častne enote

Menim, da je bila in je še danes gardna enota ena od enot, ki vojaška postrojila najboljše izvaja, kar se od takšne enote tudi pričakuje. Čeprav je bil osnova postrojil dolga leta Postrojivni pravilnik oboroženih sil iz leta 1979, smo v gardni enoti kljub vsemu razvili nekaj novih načinov izvajanja teh postrojil, za katera ne moremo reči, da so bila v neskladju z zgoraj navedenim pravilnikom, temveč so bila nedefinirana. Tu velja posebej omeniti delo s praporom vojaških enot ter premikanje spremljevalcev prapora. Ker ima večina enot svoje prapore, smo bili pripadniki gardne enote večkrat tudi izvajalci usposabljanja praporščakov ter njihovih spremljevalcev.

Prav tako smo bili po letu 1993 predvsem častniki gardne enote tudi izvajalci usposabljanja častnikov in podčastnikov po različnih poveljstvih. V enotah Slovenske vojske je bilo v tem času veliko podčastnikov in častnikov, ki še niso obvladali postrojil iz zgoraj navedenega Postrojivnega pravilnika. Domnevam, da je vzrok takšnega neznanja verjetno treba iskati tudi v kariernih poteh posameznikov, ki niso bili nikdar v »živi« enoti, niti niso takšnim enotam poveljevali.

Tudi v gardnih enotah je ostalo nedorečeno področje postrojil. To je premikanje enote v strunnem koraku. Menim, da bi morala enota priti in oditi iz prizorišča v strunnem koraku. Čeprav enota gre »v korak« v pohodnem koraku, pa ji manjka tiste vojaške strumnosti in sozvočja vojaških škornjev, ki istočasno udarjajo ob asfalt. Vsi, ki smo služili vojaški rok v

JLA in smo redno izvajali strumni korak, vemo, da je občutek in zvok usklajene enote pri hoji res nekaj izjemnega in vznesenega, pa tudi izgled vojaške enote je popolnoma drugačen.

Že v času 106. Častne čete smo v enoti, na ukaz takratnega načelnika GŠ generalpolkovnika Albina Gutmana, pripravili štiri variante strumnega koraka, vsak poveljnik voda pa je za prikaz usposobil tudi vojake svojih vodov. Poleg načelnika so si prikaz ogledali tudi nekateri ostali visoki častniki in celo nekaj zdravniškega osebja je podalo oceno, kateri korak bi bil za vojake manj škodljiv glede na poškodbo hrbtenice. Na koncu so se odločili za takoimenovani »biciklistični strumni korak«, ki pa nekaterim v častni enoti ni bil všeč. Čeprav je strumni korak v Postrojiteljskih pravilih SV (2004: 23) danes predpisan, lahko trdim, da ga ne izvajajo nobena enota Slovenske vojske. Menim celo, da bi morala biti tudi tu Garda vzor, vse ostale enote pa bi ji morale slediti.

Tudi če se ozremo po ostalih vojskah, vidimo, da imajo različne strumne korake. Nekateri so prav specifični, vendar jih imajo in jih uporabljajo. To je za njih tradicija in po tem koraku so tudi prepoznavni.

Za prikaz drugačnosti smo v enoti v času Častne čete uvedli tudi »sistem domin«, ki ni bil uporabljen na klasičnih protokolih, ampak večkrat na vojaških proslavah. To je v bistvu izvajanje osnovnih protokolarnih postrojil z zamikom opravila vsakega vojaka posebej, kar povzroči valovanje enote in deluje kot sistem domin pri podiranju. Takšen način izvajanja postrojil je možen šele potem, ko vsi posamezniki že kvalitetno izvajajo postrojila. Pri tem je najbolj pomemben časovni interval med posamezniki, čemur namenjajo največ pozornosti. Pobudnik za takšno izvajanje je bil eden od pripadnikov stalne sestave Častne čete, ki je podoben način videl v nekem vojaškem filmu. Pomembno pri takšnem izvajanju pa je, da ga mora izvajati najmanj formacija čete, sicer samo valovanje zaradi kratkotrajnosti ne povzroči želenega učinka.

Posebno poglavje v razvoju postrojil gardne enote je takoimenovani »show« program. Gre za posebno obliko rokovanja z orožjem, ki je nekoliko podobno protokolu ameriških marincev pri predstavitvi pregleda orožja poveljnika voda. Osnovno idejo za takšen način je dal nek vojak na služenju vojaškega roka iz Dolenjske, ki je prosti čas v vojašnici namenjal prav rokovanju z orožjem.

Prikaz »show« programa je bil predstavljen načelniku GŠ SV generalpolkovniku Albinu Gutmanu na eni od proslav dneva Slovenske vojske. Načelnik je bil nad prikazom programa navdušen in od takrat ga gardna enota tudi izvaja. Čeprav je bil osnovni koreograf za »show« program prej omenjeni vojak, si iznajdbo le-tega lastijo nekateri pripadniki stalne sestave gardne enote. Res pa je, da so nekateri pripadniki stalne sestave pozneje sodelovali pri nadaljnjem razvoju tega programa in ga pripeljali do faze današnjega izvajanja. Danes ga izvajajo tudi pripadniki Enote za protokol, vendar samo s tistimi vojaki, ki so stalno prisotni v tej enoti, saj zahteva kar precej urjenja in rokohitrstva.

4.8 Fizična priprava vojakov gardnih enot

Povsem zgrešena je miselnost, da stanje v nekem postroju ne zahteva fizično pripravljene vojak. Na osnovi svojih izkušenj lahko trdim, da je lažje izvajati tri-urni pohod pod polno bojno opremo, kot stati v postroju eno samo uro. Velika večina prisotnih na protokolih, so mnenja, da so ti protokoli izjemno kratki, saj v glavnem štejejo samo čas prihoda častnega gosta, čas obeh državnih himen in pregled enote. Vendar temu ni tako. Enota mora biti na mestu za protokol vsaj 20 do 30 minut prej, da zavzame primeren prostor, se primerno postroji in svoj postroj tudi kvalitetno poravna. Ker največkrat prihaja do zamude, lahko prištejemo dodatnih 10 minut. Velikokrat pride do kratkega pozdravnega razgovora med gostom in gostiteljem, včasih tudi do kratke razlage samega protokolarnega postopka, kar je dodatnih 5 minut. Igranje obeh himen traja vsaj od 4 do 8 minut. Najkrajše je potem poročanje poveljnika častne enote, pozdrav zastavi države gostiteljice in pregled enote. Po pregledu enote je navečkrat še medsebojna predstavitev in spoznavanje delegacij. Enota ves ta čas stoji v položaju »mirno«. Ker mora enota urejeno oditi, mora počakati, da se prireditveni prostor izprazni, kar vzame nadaljnjih 5 do 10 minut. In če vse skupaj seštejemo, ugotovimo, da lahko takšen klasični protokol traja tudi več kot 45 minut. Vojaki v času, ko čakajo na protokol, v postroju stojijo tudi v položaju »na mestu odmor«. Budno oko opazovalca bo lahko opazilo, da so vojaki kljub temu povsem pri miru, s pogledom usmerjenim naravnost predse in da skoncentrirano čakajo povelje. Torej so skoraj v položaju »mirno«, le roke so nekoliko bolj sproščene, saj so spuščene ob telesu. Po dolgem čakanju ali stanju smo bili tako pripadniki stalne sestave kot vojaki že večkrat v dilemi, ali bomo ob povelju poveljujočega lahko še izvedli določen gib ali pa zaradi otrplosti udov to ne bo možno.

Potrebna je torej izjemno dobra fizična priprava vseh pripadnikov enote. Ni naključje, da smo tako v Častni četi kot v Gardnem bataljonu obvezno vključevali poleg ostalih aktivnosti športne vadbe tudi trening borilnih veščin. Kot mojster in inštruktor borilnih veščin lahko trdim, da je to šport, ki v veliki meri pomaga pri pripravljenosti vojakov na protokol, saj fizično krepi telo ter skrbi tudi za raztegnjenost in elastičnost celotnega mišičevja in kit. Poleg tega so borilne veščine eden redkih športov, ki skrbijo za sinhrono gibanje levega in desnega dela telesa oziroma okončin, kar je pomembno pri rokovanju z orožjem. Visoka stopnja koncentracije, ki se uri, je potrebna za istočasnost in usklajenost reakcije ob izdanem povelju. Predvsem pa je pomembno, da je vojak v postroju po zunanjem videzu v trdnem položaju, na vznoter pa je mehak, da lahko mirno diha in da se lahko pretaka preko telesa tudi energija. V primeru, da je vojak preveč »zategnjen«, se rado zgodi, da je vojaku slabo ali celo pade v nezavest. Poveljujoči mora zato, poleg tega, da sledi časovnici protokola, občasno pregledati tudi vojake v postroju. Izkušen poveljnik lahko ugotovi slabost pri vojaku že prej in dovolj zgodaj ukrepa, saj se slabost kaže navzven po fazah. Najprej se opazi bled obraz, potem ima vojak težave z dihanjem in hlasta po zraku, počasi mu po obrazu pričnejo teči potne srage in prične se tresti, kar se počasi stopnjuje in na koncu vojaku popustijo kolena, se sesede, nekateri pa padejo celo v nezavest. Nikdar ni bilo ugotovljeno, kaj točno je vzrok takšni slabosti - morda preveč zategnjen pas na uniformi, močnejše zategnjen trak pri baretki, pretrdi in neuhojeni škornji, največkrat pa tudi huda vročina in povsem brezvetrje ali pa tudi zaužita hrana in pijača. Vendar tudi po zdravniškem pregledu ni bil nikdar ugotovljen vzrok, pač pa je bila diagnoza vedno le trenutna slabost. Zanimivo je, da se nekateri vojaki močno bojujejo s slabostjo. Spomnim se protokola, ko se je vojak že skoraj sesedel, puško pa je še vedno vztrajno držal v pokončnem položaju ob nogi. Proti slabosti ni imun nihče, niti vojaki niti podčastniki in častniki, pa tudi ne pripadniki tujih vojska.

Nekaj podobnega se je zgodilo celo pripadnikom ameriških marincev na letalonosilki JFK. Ko je bila na obisku v Sloveniji zasidrana v luki Koper, sem imel zvečer tudi možnost sodelovati v njihovem protokolu kot nosilec naše državne zastave. Po prihodu na prizorišče, ki je bilo v podpalubju, kjer so sicer parkirana letala, smo čakali, da se zvrstijo vsi pozdravni nagovori. Kaj kmalu sem opazil, da je njihov zastavonoša začel kazati znake slabosti. Očitno je bil dovolj izkušen, da je ugotovil, da ne bo vzdržal, zato je svojemu soborcu dejal, naj ga zamenja. Ker smo bili precej skupaj z gosti, niti ni bilo opazno, kdaj sta se zamenjala. Težava je bila le v tem, da je bil ta ameriški podčastnik tudi poveljujoči zastavonoša vsem štirim

ostalim zastavonošam. Na vso srečo se je podčastnik pravočasno vrnil in na koncu smo protokol opravili tako kot je bilo načrtovano.

Za takšne primere smo v gardni enoti poleg protokolarne enote vedno določili še pripadnika stalne sestave in dva vojaka, ki sta pomagala vojaku ob slabosti, ali ga celo odnesla iz prizorišča, saj na določenih protokolih ni bilo ambulantnega vozila in medicinskega osebja. Če je trajal protokol izjemno dolgo in je bilo takšnih primerov več, smo poskušali čim manj opazno prerazporediti vojake znotraj postroja, tako da so bile polne sprednje vrste, zadnje pa so ostale »nepokrite«.

Treninge borilnih veščin so po atentatu na papeža Janeza Pavla II. uvedli tudi v Švicarski gardi. Poleg tega so uvedli tudi dodatno urjenje iz uporabe kratkocevnega orožja (<http://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0vicarska-garda>, 8.08.2006; 14:23).

V oboroženih silah Republike Makedonije pa so v zastavni vod njihove Gardne brigade vključili samo izkušene častnike in vojake, ki so najboljše fizično in psihično pripravljene in so zaključili bojno usposabljanje z odlično oceno (Atanasov, Markovski, 1997: 17).

4.9 Nagrajevanje - plačilo pripadnikov gardnih enot

V času, ko so bile enote popolnjene z vojaki na služenju vojnega roka, so vojaki poleg redne vojaške plače v času Gardnega bataljona prejeli tudi gardni dodatek. Plača je bila kljub dodatku nizka, vendar je ta gardni dodatek kazal na izjemnost in elitnost pripadnikov te enote, kar je na vojake delovalo stimulatивно. Večja težava je nastala pri plačevanju stalne sestave. V času 106. Častne čete do težav niti ni prihajalo, saj ni bilo tako striktnih omejitev plačila nadur, kot je bilo to v času 12. Gardnega bataljona. Včasih so bile odobrene nadure s strani GŠ SV odrejene kar pavšalno, vsakemu bataljonu enako, ne glede na mesečne načrte in različno obremenjenost enot. Tako je bil poveljnik enote prisiljen reducirati plačilo nadurnega dela, čeprav je bilo le-to izvedeno. Zatekal se je k prerazporeditvi delovnega časa in prisilnemu koriščenju realiziranih delovnih ur, kar pa je na stalno sestavo delovalo destimulatивно in je počasi krhalo pripravljenost pripadnikov enote za sodelovanje na protokolih.

Navajam enega od primerov obračuna ur po opravljenem protokolu, kjer sem sodeloval kot poveljujoči častnik:

Načrtovana je bila velika proslava ob obletnici zadnjih bojev druge svetovne vojne na Poljanah v Črni na Koroškem. Od doma sem bil odsoten od 5.00 ure zjutraj, pa do 19.00 ure zvečer. Vmes je bila seveda vožnja v obeh smeri, ki je trajala šest ur. Generalka in sam protokol pa sta trajala dve uri in pol. Po obračunu ur za ta dan nam je poveljnik bataljona odobril dve efektivni uri kot naduri. Vse ostale ure prisotnosti v službi smo morali koristiti v delovnem dnevu v razmerju 1:1, pripadal nam je le nedeljski dodatek za opravljene ure, ker je bila proslava v nedeljo.

Velika večina večjih protokolov ali raznih proslav se izvaja ob vikendih ali ob praznikih, ko so ostali pripadniki SV doma. V sami enoti je tudi težko koristiti ure, saj se pred protokolom izvajajo obsežne priprave in urjenje. V času delovanja 12. Gardnega bataljona je bilo potrebno izvajati redno usposabljanje z ostalimi četami, ki niso bile na protokolu in so morale izvajati načrtovano usposabljanje. Tako se je večkrat primerilo, da nekateri podčastniki in častniki nismo izkoristili niti vsega letnega dopusta, kaj šele porabili nakopičene ure od protokolov.

Danes sicer pripadniki Enote za protokol nimajo tolikšnih omejitev plačila, še vedno pa se uporablja prerazporeditev delovnega časa in koriščenje ur. Več težav pa imajo pripadniki 72. brigade, ki so prisotni na protokolih samo takrat, ko protokol zahteva večjo enoto. Enota za protokol sicer po končanem protokolu pošlje tudi poročilo o opravljenih urah in nadurah, vendar jim poveljniki matičnih enot tega ne odobrijo, kar je še eden od destimulativnih faktorjev za opravljanje dela v gardni enoti, poleg tega pa jim ostane še svoje delo v matični enoti.

Seveda pa so pomembne tudi nematerialne nagrade. Vojakom, ki so zaključili služenje v gardnih enotah, je bila v vojaško knjižico vpisana vojaška evidenčna dolžnost (VED) vojak strelec – gardist, na kar so bili ponosni. Poleg tega so vsi prejeli v trajno last baretko, posebno zahvalo za sodelovanje v gardnih enotah in tudi spominsko značko gardne enote. Glede na izjave vojakov ob zaključku služenja, je bila velika večina zadovoljnih in ponosnih, da so služili v tej elitni enoti.



Gardni bataljon je v času ministra Jelka Kacina prejel Zlato medaljo Slovenske vojske, kar je bilo posebno priznanje vsem pripadnikom stalne sestave, pa tudi vsem generacijam vojakov, ki so služili v teh enotah. Tudi sicer je mnogo pripadnikov stalne sestave prejelo različna priznanja in medalje Slovenske vojske.

Slika 7: Podelitev zlote medalje Slovenske vojske

4.10 Selekcija pripadnikov gardnih enot

V času nastajanja prve gardne enote so se znotraj 106. Častne čete oblikovali tudi kriteriji za izbor pripadnikov te enote. Pripadnike smo izbirali po osmih tednih osnovnega vojaškega usposabljanja v različnih učnih centrih. Kandidati so se javljali prostovoljno, izbirali pa smo jih poveljniki iz častne enote po predhodni odobritvi in razgovoru z njihovimi poveljniki.

Če je bil vojak nediscipliniran, ni izvrševal poveljij, imel slab odnos do opreme in orožja, smo ga že po mnenju njegovega poveljnika črtali iz seznama. Naslednja faza je bil pregled vojakov po višini v uniformi. Če je bil vojak manjši od 180 cm, potem ni mogel biti pripadnik naše čete, ravno tako ne, če je bil višji od 187 cm, saj nismo razpolagali s konfekcijsko številko za takšnega vojaka. Zavrnitev takšnega vojaka za častno enoto je bilo po našem mnenju »nedopustno«, saj je bila velika večina takšnih vojakov zelo postavnih. Naslednji preizkus je bil preizkus motoričnih sposobnosti. Vojake smo v pohodnem koraku spremljali po dvorišču vojašnice in izločili tiste, ki niso imeli motoričnih sposobnosti, to je izmeničnega gibanja noge in nasprotne roke. Ravno tako so bili izločeni vojaki, ki so imeli specifično hojo, kot na primer pretirano zibanje ali nihanje in tudi vojake, ki niso uspeli uskladiti hoje z ostalimi v skupini (»niso šli v korak«). Po tej fazi je sledil pregled vojakov v spodnjem perilu in kratek razgovor z njimi. Dober fizični izgled pripadnika častne čete je bil poleg usposobljenosti, eden izmed osnovnih kriterijev. Pri osebnem pregledu smo ugotavljali tudi morebitno tetoviranost, ki ni bila zaželjena zaradi nošenja srajc s kratkimi rokavi v poletnem času. Poleg teh kriterijev je bilo tudi pomembno, da vojak ni nosil očal, ni bil presvetle ali pretemne polti in ni nosil uhanov ali drugega nakita. V nadaljnjem razgovoru z njim smo ugotavljali, ali je

resnično pripravljen svoj vojaški rok zaključiti z opravljanjem protokolarnih nalog. Pred dokončno odločitvijo, ali so izbrani za pripadnike častne čete, so bili informirani še o sami enoti, delu in usposabljanju v enoti in zahtevah naše enote. Spisek izbranih kandidatov je pregledala še Varnostna služba Ministrstva za obrambo.

Po prihodu v vojašnico, kjer je bila stacionirana Častna četa, so bili vsi ostriženi po enotnem kriteriju. V primeru, da smo ob prvem izboru izbrali premalo vojakov, smo morali izbor v istih učnih centrih še enkrat ponoviti z rahlo znižanimi kriteriji.

V primeru poznejše hujše kršitve discipline v enoti, pa je bil vojak po ukazu načelnika GŠ prerazporejen v drugo bojno enoto SV, po možnosti povsem na drugi konec Slovenije, kjer je imel stalno bivališče.

V času delovanja 12. Gardnega bataljona, ko smo vojake nabornike dobili že v osnovno fazo usposabljanja, so za selekcijo poskrbele komisije za nabor in izpostave za obrambo. V primeru, da se je pozneje izkazalo, da vojak noče oziroma resnično ne more služiti v eni od čet za protokolarne naloge, smo ga imeli možnost prerazporediti v zaledno četo bataljona, kar pa največkrat ni bila najboljša rešitev. Prerazporeditev v drugo enoto kot skrajna sankcija je načeloma ostala.

Danes se Enota za protokol popolnjuje s 26 poklicnimi vojaki, vse ostale vojake, za potrebe večjih protokolov, pa dobijo samo začasno iz različnih enot 72. Brigade. Pri izbiri teh vojakov poskušajo gledati predvsem na velikost, vse ostale, prej navedene zahteve, pa so zanemarjene. Poveljnik protokolarne enote je tako prisiljen v protokol vključiti vse poslane vojake 72. brigade, zato je tudi izgled same enote zelo slab. Vojaki tako v postroju odstopajo po višini celo od 165 cm do 190. Poleg tega se ti vojaki, po mnenju vojakov Enote za protokol, izogibajo nalogam gardistov, tako da večina nalog pade na ramena pripadnikom Enote za protokol.

Za primerjavo navajam pogoje, pod katerimi izbirajo pripadnike najstarejše garde to je Švicarske garde. Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- biti morajo švicarski državljani,
- biti morajo katoliške vere,
- biti morajo moralno-etični,

- končati morajo vojaško šolo v Švici,
- njihova starost je lahko med 19 in 30 leti,
- visoki morajo biti najmanj 174 cm,
- biti morajo neporočeni in
- imeti morajo univerzitetno ali visokošolsko izobrazbo.

(<http://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0vicarska-garda>, 8.08.2006; 14:23).

5 SOCIOLOŠKO BISTVO GARDNIH ENOT

5.1 Pridobivanje legitimnosti

Vprašanje legitimnosti vojaštva je vedno odprto, najprej zato, ker tudi legitimnost politične države, ki ji vojaštvo pripada, ni za vedno zagotovljena, predvsem pa zaradi latentne in manifestne narave oboroženih sil. Manifestno naravo oboroženih sil predstavljajo tiste funkcije, ki jih le-ti opravljajo javno; njihova vsebina je znana, to je vidna večini prebivalstva (npr. usposabljanje nabornikov, sodelovanje v vojni, pomoč ob naravnih nesrečah); latentna narava oboroženih sil pa predstavlja vse tiste možne naloge, ki jih oborožene sile ne opravljajo na očeh javnosti in se tudi ne dajo meriti tako, da bi rezultati bili vidni državljanom (npr. odvratalna vloga oboroženih sil) (Jelušič, 1977: 50).

Eden od manifestnih tipov pridobivanja legitimnosti so tudi vojaške slovesnosti in njihovi rituali.

Ritualni različni vojaških slovesnosti in prireditve poleg notranje graditve kolektiva pomenijo prikaz vojaške organizacije javnosti. Javnost pa zahteva usposobljeno in izurjeno vojaško organizacijo. Javnost zahteva vojaško varnost in upravičenost proračunskih sredstev. Moderna vojaška organizacija zahteva javnosti v miru izpolnjuje s prikazovanjem različnih parad, strogo predpisanim obnašanjem svojih pripadnikov v javnosti in kontrolo informacij za medije. Postmoderna vojaška organizacija pa se v miru bolj prikazuje skozi organizacijo vojaških sejmov, dnevov odprtih vrat ipd., kjer pokaže tehniko in postopke ter znanje in usposobljenost svojih pripadnikov (Mogolič, 2004: 58).

Kljub temu, da se Slovenska vojska trudi izpolnjevati naloge manifestnega tipa in organizira vse vojaške proslave in prireditve odprte tudi za javnost, pa lahko trdimo, da so predvsem gardne enote pri udeležbi na prireditvah državnega merila nosilke takšne naloge. Njihova urejenost, izurjenost, vojaški izgled, nosilec lika slovenskega vojaka, odnos do nacionalnih simbolov in profesionalen protokolarni nastop je tisto, kar pusti pozitiven pečat v javnosti. Seveda je to le tako dolgo, dokler je takšen manifesten lik usklajen s predstavo in vrednotami, ki prevladujejo v javnosti o pripadnikih Slovenske vojske. Ker se takšna predstava ali ocena posplošuje na vse pripadnike Slovenske vojske, je naloga gardnih enot zato še toliko težja.

Potrebno je biti vzor vseh vzorov tako znotraj vojske, kot navzven proti javnosti, kar je merilo za pridobivanje ali ohranjanje že pridobljene legitimnosti organizacije in njenih pripadnikov. Visoka stopnja legitimnosti pa je moralna, vrednotna in ne nazadnje tudi finančna potrditev oboroženih sil neke države.

Podobnih načinov komuniciranja z javnostjo se poslužujejo tudi oborožene sile drugih držav. Ministrstvo za obrambo Češke Republike navaja: »Praški grad je kraj neformalnega srečanja vojakov Grajske straže z državljani Češke Republike in prav tako tudi s tujimi gosti« (Knjiga o armadi Češke Republike, 1998: 173).

5.2 Razmerje med funkcionalnim in socialnim imperativom

Za razumevanje tega razmerja je potrebno najprej razumeti funkcije teh dveh imperativov: »Funkcionalni imperativ izhaja iz nalog, za katere se pričakuje, da jih bo vojska izpolnila, še posebej, ko gre za nevarnosti, ki ogrožajo varnost države. Socialni imperativ je sestavljen iz drugih, pogosto konfliktnih zahtev, ki se postavljajo oboroženim silam kot rezultat ideologij, vrednot in kulturnih norm. Lahko se zgodi, da vojaške inštitucije, ki se popolnoma posvetijo zahtevam socialnega imperativa, ne morejo več izpolnjevati svojih funkcionalnih obveznosti. In nasprotno, če vojska ne daje dovolj pozornosti socialnemu imperativu, se bo zelo kmalu odtujila družbi in zato postala nelegitimna« (Jelušič, 1997: 68).

Brez dvoma gre v častnih, gardnih, ali protokolarnih enotah pri opravljanju protokolarnih nalog, predvsem na državnem nivoju, za takoimenovani socialni imperativ. Že v času 106. Častne čete smo naleteli na velike težave predvsem načrtovalci, pozneje pa tudi sami izvajalci usposabljanja. Zaradi slabega načrtovanja in pomanjkljivega informiranja, včasih pa tudi zaradi linijsko-štabnega organiziranja, je večkrat prihajalo do prekinitve usposabljanja za izvajanje bojnih nalog enote. Namesto taktičnega urjenja smo tako izvajali priprave na protokolarno nalogo. S tem smo izgubili rezervirane termine na vadiščih in streliščih, nove termine pa je bilo potrebno načrtovati vsaj tri mesece vnaprej. Zato se je večkrat zgodilo, da so vojaki po končanem služenju vojaškega roka sicer dosegli kvaliteten nivo bojne izurjenosti posameznika, ne pa tudi enote, kot je bilo predpisano z načrtom usposabljanja.

V času 12. Gardnega bataljona, je bilo opravljanje protokolarnih nalog kljub pozni obveščenosti precej lažje, saj so bile popolnjene tri protokolarne čete, ki so imele trimesečne generacijske zamike. Tako smo lahko nalogo opravili z eno od dveh »najstarejših« čet. Seveda pa je s tem prihajalo do slabše izvedenega protokola, če je protokol opravila takoimenovana »mlajša« četa. Medtem pa je lahko najstarejša generacija opravila načrtovano enotovno urjenje ali bojno streljanje. Toda tovrstna praksa je bila bolj izjema kot pravilo, predvsem zaradi kvalitete izvedenega nastopa, tako da je ob zaključku služenja vojaških obveznikov prihajalo do podobnega razhajanja med doseženo izurjenostjo enot in predpisanim programom usposabljanja.

Enake težave ima danes tudi Enota za protokol. Po načrtovanem dvoletnem programu usposabljanja so do danes realizirali prvih šest mesecev. V teh šestih mesecih usposabljanja naj bi izvedli tudi usposabljanje iz predmeta taktično urjenje. Vendar je bilo po izjavi S-3 pomočnika poveljnika za operativne zadeve realizirano le približno 35 % tem iz tega predmeta. Vzrok za prekinitve tega urjenja in manjkajoče usposabljanje so bili nenačrtovani protokoli in prepozna obveščena Enote za protokol.

5.3 Vrednotni sistem pripadnikov gardnih enot

Na osnovi sekundarne analize dveh anket sem poskušal primerjati vrednotni sistem vojakov na služenju vojaškega roka in poklicnih vojakov današnje Enote za protokol, ter izpostaviti pomen vrednot pri opravljanju nalog gardista. Prva anketa je bila izvedena v 12. Gardnem bataljonu marca leta 2003 z vojaki na služenju vojaškega roka z naslovom »Pogoji dela in odnos do nalog gardnega bataljona«. Druga anketa je bila izvedena leta 2004 z vojaki 10. Motoriziranega bataljona (Motb), ki so opravljali dela gardistov pod naslovom »Vloga gardista v Slovenski vojski«. Vprašalniki sicer niso najboljše oblikovani, vendar sem iz analize kljub vsemu poskušal izpostaviti neke temeljne vrednote in njene učinke na opravljanje nalog. Verjetno bi težko primerjali vrednotni sistem vojakov, ki so obvezno služili v gardni enoti z vrednotnim sistemom poklicnih vojakov, ki to dolžnost opravljajo danes. To se jasno vidi tudi iz analize ankete, kjer vojaki na služenju ocenjujejo bolj pogoje dela in njihovo zadovoljstvo s temi pogoji, manj pa sam odnos do nalog gardne enote in odnos stalne sestave do vojakov, odnos do Slovenske vojske in odnos do domovine. Anketiranih je bilo 197 vojakov generacije oktober 2002. Velika večina je bila s pogoji dela zadovoljna. Prav tako je velika večina odgovorila, da je bil odnos pripadnikov stalne sestave do njih korekten, načelen in strog.

Zadovoljnih z vojaško plačo je bilo 149 vojakov in 175 jih je odgovorilo, da so odnosi v enoti temeljili na vojaških načelih. Po odslužitvi vojnega roka je bilo pripravljenih služiti v SV še dodatne tri mesece ob zagotovitvi določenih bonitet 119 vojakov. Največja nagrada pa jim je bil vsekakor prosti vikend oziroma podaljšan nagradni vikend, za kar so se zelo radi potrudili. Odnos pripadnikov stalne sestave jih ni preveč motil, tudi če ni bil korekten, saj so vedeli, da bodo služili le sedem mesecev. Bilo jim je v čast in ponos, da so pripadniki Gardne enote, vendar ne samo ob nastopih na protokolih. Dober status so imeli tudi med pripadniki ostalih enot, kar jim je bilo še posebno v zadovoljstvo. Ostali vojaki drugih enot so jih večkrat z zavistjo spremljali pri urjenju in pozneje tudi na protokolih.

Leta 2004 je bila opravljena tudi anketa 37 vojakov 10. Motb, ki danes opravljajo svoje naloge v Enoti za protokol. Velika večina se je odločila opravljati delo v tej enoti zaradi dinamičnosti dela in veselja do protokolov, saj jih je kar nekaj že služilo v Gardni enoti kot vojaki na obveznem služenju. Velika večina je pričakovala od dela v tej enoti korekten odnos poveljujočih in določene izkušnje. Pri opravljanju svojega dela so čutili zadovoljstvo; 7 vojakov je izjavilo, da so zadovoljni s profesionalnim odnosom nadrejenih, 5 vojakom je bilo samo delo všeč zaradi drugačnosti, 5 vojakom je bilo všeč zaradi enotnosti in načina dela, 4 vojakom je bilo všeč v enoti zaradi discipline, 4 vojakom zaradi drugačnosti dela, ostalim pa zaradi kolegialnosti in pripadnosti enoti. Kot gardisti so se počutili pomembnejše, hoteli so biti vzgled drugim, opravljanje nalog gardista pa jim je bilo v čast in ponos.

Po osebnem razgovoru z istimi vojaki dne 18.07. 2006 pa je situacija precej drugačna. Kljub mojemu pričakovanju, da bo mogoče najbolj pomembno plačilo njihovega dela, pa so izjavili, da so za njih trenutno najpomembnejši medsebojni odnosi oziroma odnosi nadrejenih do njih. Pri poveljnikih izpostavljajo na prvo mesto korekten odnos do vojakov ter njihovo strokovnost. Šele na tretje mesto uvrščajo njihovo plačo in za tem še pogoje dela. Istočasno zatrjujejo, da nimajo znotraj Slovenske vojske nikakršnega ugleda, da se jim pripadniki drugih enot celo posmehujejo. Izjavljajo celo, da je bil ugled enote v času popolnjevanja z vojaki na služenju veliko večji kot je ugled današnje enote, pa čeprav sami čutijo veliko večjo odgovornost do opravljanja svojih nalog kot v času obveznega služenja vojaškega roka. Vojaki izpostavljajo vrednote kot so čast, lojalnost in predanost. Samo tovarištvo obstaja le med samimi vojaki in določenimi poveljniki. Zanimivo je, da razen poguma, izpostavljajo iste vrednote, kot so navedene tudi v novi Vojaški doktrini (Vlada Republike Slovenije, 2006: 18).

Nekako razumljivo je tudi, da ne izpostavljajo poguma kot eno od vrednot, saj je njihovo delo bolj vezano na socialni kot funkcionalni imperativ, kjer ne pride pogum tako do izraza, čeprav je tudi pogum eno od spodbudnih čustev.

Spodbudna čustva so temelj vojaške kohezije, hkrati pa vzpostavljajo pripravljenost na vojskovanje proti nasprotniku. Tudi v sodobnih ne-vojnih aktivnostih vojaških enot so spodbudna čustva pomembna, čeprav se vojaki vsaj v delu teh operacij ne zoperstavljajo več kaki vojski, temveč bolj razdvajajo sprte strani. Spodbudna čustva so potem potrebna za premagovanje vojaškega dolgočasje, stresa zaradi dolgotrajne odsotnosti od družine, zaradi upadanja motivacije za sodelovanje v mirovni operacijah, zaradi spoznanja o neučinkovitosti mirovne operacije. Med spodbudna čustva v vojaški organizaciji sodijo: pogum, zanos, navdušenost, lojalnost in pripadnost (Jelušič, 2002: 116).

Poklicni vojaki Enote za protokol pogrešajo pri starešinskem kadru prav tisto, kar zahteva Vojaška doktrina od starešinskega kadra in sicer:

»Pripadniki enote pričakujejo od poveljnika, da bo deloval strokovno in odgovorno, jih znal poslušati in jih bo obravnaval dostojanstveno ter s spoštovanjem, bo izurjen v temeljnih vojaških veščinah, služil kot zgled ter jih tudi osebno učil ali posredoval izkušnje. Od poveljnika pričakujejo logično razlago, zakaj morajo nekaj narediti in pri tem tvegati. Pričakujejo jasno definirano nalogo, prioritete in usmeritve za njeno izvedbo ter da jih poveljnik zna motivirati. Poveljnik mora imeti dobre komunikacijske sposobnosti, sposobnost učenja in samoizpopolnjevanja, sposobnost izgradnje kolektiva ter sposobnost načrtovanja in pravočasnega odločanja.

Poveljniki na podlagi vrednot krepijo medsebojno zaupanje, spoštovanje in razumevanje. Osebno skrbijo za ohranjanje bojne morale. Poznajo podrejene in ti poznajo svojega poveljnika. Naloge enoti posreduje skladno z njenim poslanstvom in sposobnostmi in pri tem ohranjajo sposobnost doseganja rezultatov. Pripadniki enot vedo, kakšna je njihova vloga pri uresničevanju poslanstva enote.

Voditeljstvo se prične s samodisciplino in se udejanja z usposabljanjem in vsakodnevnim življenjem. Uresničuje se z odločnostjo, lastnim zgledom, s svetovanjem, z motiviranjem, informiranjem, osebnim pogumom, disciplino, zaupanjem, s skrbjo za pripadnike enote in z

ustvarjanjem možnosti, da se ti izkažejo pri doseganju ciljev enote. Dobrega poveljnika – voditelja odlikujejo strokovnost, intelekt, energija, kreativnost in iniciativa, dobra presoja, pogum, odločnost, samozavest, nesebičnost in humanost, sposobnost komuniciranja in prevzemanja tveganja« (Vojaška doktrina, 2006: 20).

Vojaki v Enoti za protokol se močno zavedajo, da ne bodo v službi samo sedem mesecev, kot je bilo obvezno služenje in si želijo dobre in zdrave delovne sredine, saj bodo v tej družbi delovali najmanj dve leti ali več. Želijo z veseljem in zadovoljstvom opravljati delo pripadnika gardne enote, kar naj bi predvsem temeljilo na dobrih medčloveških odnosih in medsebojnem spoštovanju. Želijo si izpopolnjevanja in možnost kreativnega dela v enoti. Delo postavljajo pred individualne cilje, cenijo tovarištvo in želijo kvalitetno opravljati svoje delo in dolžnosti. Čuti se, da je pri vojaki v veliki meri prisotna predanost kolektivu in službi ter lojalnost domovini.

Temeljna skupna vrednota pripadnikov Slovenske vojske je domoljubje. Domoljubje je zavest pripadnosti domovini Sloveniji in nesebično izvrševanje dolžnosti pri uresničevanju skupnih ciljev (Vojaška doktrina, 2006: 17).

Čeprav vojaki niso posebej izpostavljali vrednoto kot je domoljubje, je vendar iz zgoraj navedenega razvidno, da vse izpostavljene vrednote tvorijo sistem domoljublja in da je to domoljubje trenutno še prisotno v veliki meri. Čeprav vojaki, ki trenutno služijo v Enoti za protokol, niso bili izpostavljeni sami domovinski vzgoji v velikem obsegu, kar kažejo tudi programi usposabljanja.

Če so vojaki že bili na obveznem služenju vojaškega roka v 12. Gardnem bataljonu, so bili deležni domovinske vzgoje v obsegu 14 ur, kar je bilo od vseh 1516 ur usposabljanja le 0,92 % ur. V enoti za protokol, ki se trenutno usposablja po dveletnem nepotrjenem programu, je domovinski vzgoji od skupno 3636 ur namenjenih le 6 ur, kar je le 0,17 % ur. Pomembno je tudi to, da sta oba programa v sklop domovinske vzgoje vključila isto tematiko in sicer: »Slovenski vojaški zgodovinski spomin« in »Vojno za suverenost Slovenije«, kar je lahko za vojake tudi dolgočasno, če ni izvedeno na več konceptualnih načinov. Očitno je, da je domoljubje pri pripadnikih sedanje Enote za protokol še vedno na visokem nivoju, vprašanje pa je, ali bo takšno ostalo tudi po večletnem službovanju v tej enoti. Če bodo vojaki delali v slabih pogojih dela, bili slabo nagrajeni, delali v nekohezivnih kolektivih in neurejenih in

slabih medčloveških odnosih, potem tudi visok nivo domoljubja ne bo obvladoval vojakov, ki bodo opravljali to dolžnost.

Kako veliko vlogo so namenili domoljubju in domovinski vzgoji pri urjenju in usposabljanju poklicnih vojakov nekateri častniki Slovenske vojske, kažejo podatki iz »Idejnega projekta« – »Oblikovanje sil za hitro posredovanje Slovenske vojske« (GŠSV, 2000: 4/18, 5/18), ki je bil načrtovan že leta 2000 za uspešen prehod Slovenske vojske iz obveznega služenja vojaškega roka na popolnjevanje s poklicnimi vojaki. Ta načrt je v sklopu vseh 1525 ur usposabljanja namenil 54 ur domoljubju in motiviranju, kar je kar 3,54 % vseh ur. Predmet je razdeljen na tri sklope in sicer na domovinsko vzgojo, ki vsebuje sledeče vsebine: Vojaško zgodovino, Zgodovinske in kulturne znamenitosti Slovenije, Demokratični procesi v Sloveniji v letih 1986 do 1990 in Vojno za osamosvojitve Slovenije. Drugi sklop je namenjen slovenski kulturi in slovenskemu jeziku z naslednjimi temami: Osnove retorike in prostega govorjenja, Osnove nastopanja, Osnove prenašanja umetniške besede, Umetniški pregled slovenske zgodovine, Moralna vprašanja skozi slovensko zgodovino in Slovensko pesem. Tretji sklop pa govori o verstvu in religiji na Slovenskem in o Kuratski službi.

Res je tudi, da sam program še ne pomeni uspešnega usposabljanja. Iz prakse namreč ugotavljam, da je najpomembnejši sam način izvajanja usposabljanja in to pri vseh predmetih. Niti ne gre samo za metodična in andragoška načela, pač pa za način organiziranja in izvedbo samega urjenja, učenja in posredovanja informacij, s katerimi želimo doseči določen učinek. Prepričan sem, da bo v bodoče potrebno vprašanju domovinske vzgoje in vrednotnemu sistemu v Slovenski vojski posvečati veliko več pozornosti.

6 PRAVNA UMEŠČENOST

Iz navedenih nalog v 4. poglavju tega diplomskega dela je razvidno, da častna enota opravlja protokolarne naloge na državnem nivoju, za potrebe ministra za obrambo, za potrebe načelnika GŠ SV in za potrebe Slovenske vojske.

Velikost enote pri protokolu državnega merila je določena z Uradnim listom Republike Slovenije (št. 36 z dne 22.06.1994), pod naslovom »Sklep o določitvi protokolarnih pravil«, kjer je v X. poglavju »VOJAŠKE ČASTI« navedeno:

51. člen

Častna enota Slovenske vojske sodeluje pri prihodu naslednjih osebnosti iz tujine na uradni obisk v Republiko Slovenijo:

- šefa države,
- predsednika parlamenta,
- predsednika vlade.

Častna enota Slovenske vojske sodeluje tudi pri odhodu navedenih osebnosti iz Republike Slovenije.

Pri prihodu in odhodu sodeluje tudi orkester Policije Slovenije.

52. člen

Pri prihodu in odhodu šefa države sodelujejo 3 častni vodi (skupaj 106 pripadnikov Častne enote, od tega 4 častniki, 12 podčastnikov in 90 vojakov).

Pri prihodu in odhodu predsednika parlamenta in predsednika vlade sodeluje častni vod (skupaj 37 pripadnikov častne enote, od tega 1 častnik, 6 podčastnikov in 30 vojakov).

53. člen

Pri slovesnosti ob predaji akreditivnih pisem veleposlanikov tujih držav predsedniku Republike Slovenije sodeluje častni oddelek (skupaj 16 pripadnikov, od tega 1 častnik, 2 podčastnika in 13 vojakov).

54. člen

Sodelovanje častne enote ob uradnih obiskih ministrov za obrambo tujih držav poteka v skladu z načelom reciprocitete.

Sestava častne enote se določi za vsak obisk posebej v skladu z načelom reciprocitete.

55. člen

Pri žalnih slovesnostih ob polaganju vencev na spomenike v Republiki Sloveniji, kadar jih polagajo šef države, predsednik parlamenta in predsednik vlade, sodeluje častni oddelek (skupaj 13 pripadnikov, od tega 1 častnik in 2 podčastnika-nosilca venca in 10 vojakov).

Pri polaganju venca ob dnevu spomina na mrtve na Pomnik padlim v vojni za Slovenijo na novih Žalah v Ljubljani sodeluje častni oddelek (skupaj 13 vojakov, od tega 1 častnik, 2 podčastnika-nosilca venca in 10 vojakov).

Častna enota Slovenske vojske sodeluje tudi na proslavah in drugih prireditvah državnega pomena v skladu z 39. členom tega sklepa.

56. člen

Častna enota Slovenske vojske sodeluje pri državnih pogrebih osebnosti, navedenih v 47. členu tega sklepa.

Pri državnem pogrebu predsednika države sodelujejo 3 častni vodi in častno poveljstvo v vlogi žalnega oddelka (skupaj 110 do 115 pripadnikov častne enote).

Pri državnem pogrebu predsednika Državnega zbora Republike Slovenije, predsednika Državnega sveta Republike Slovenije in predsednika Ustavnega sodišča Republike Slovenije sodelujeta častni oddelek in častno poveljstvo v vlogi žalnega oddelka (skupaj 41 do 46 pripadnikov častne enote) (Uradni list, 1994: 2349).

Vojaške protokole znotraj Ministrstva za obrambo predpisuje Vojaški protokol in Pravila službe v Slovenski vojski, ki so bila dopolnjena z Uradnim listom št. 82 iz leta 2003. Vendar pa Vojaški protokol ni popolnoma usklajen z Uradnim listom. Na primer za protokol ob prihodu in odhodu šefa države, je po Uradnem listu št. 39 predpisana udeležba častne enote sestavljene iz 4 častnikov, 12 podčastnikov in 90 vojakov, medtem ko Vojaški protokol predpisuje prisotnost 5 častnikov, 2 podčastnikov in 90 vojakov. Nujno bi bilo potrebno

uskladiti Vojaški protokol in Pravila službe v Slovenski vojski z navedenim v Uradnem listu. Res pa je, da Vojaški protokol, ki je bil izdelan na osnovi praktičnih izkušenj častnih enot, zelo dobro prikazuje in opisuje samo postavitev udeležencev protokola in tudi sam postopek. Podoben SOP bi moral biti izdelan tudi s strani Protokola šefa države in predsednika vlade.

Težave nastanejo tudi, ko je načrtovano več protokolov istega dne v različnem ali enakem obsegu. Tako je enota prisiljena svojo častno enoto razbiti na funkcionalne dele, na primer: častni vod za »špalir« ob prihodu šefa države na letališču Brnik in častno četo pred vladno palačo.

Spomnim se primera, ko je prišlo celo do podvojitve protokola v izredno kratkem časovnem intervalu: postroj častne čete ob prihodu šefa države na letališče in čez uro ponovno sprejem z vojaškimi častmi pred vladno palačo v Ljubljani. Zaradi kratkega časovnega razmika obeh protokolov smo bili prisiljeni prositi za pomoč civilno policijo, ki nam je z intervencijskim spremstvom omogočila najhitrejši premik enote na naslednjo lokacijo.

Takšen način premika enote ni bila praksa, je pa pripomogla k uspešno opravljeni nalogi Slovenske vojske, za kar smo bili tudi pohvaljeni.

Menim, da častna enota mora zagotoviti predpisano število pripadnikov na protokolu, ne glede na to ali razbija enoto na manjše funkcionalne dele ali ne. Težava pa seveda nastane takrat, ko enota po formaciji nima toliko pripadnikov, kot je predpisano.

7 NAČINI USPOSABLJANJA ZA NALOGE GARDISTA IN LASTNE PREDSTAVE VOJAKOV O USPOSABLJANJU V SLOVENSKI VOJSKI

V času Častne čete, po izvedeni selekciji po učnih centrih in po prvi 8-tedenski fazi usposabljanja, smo vojake prerazporedili v našo enoto vsaj dvajset dni prej, predno so bili odpuščeni vojaki, ki so končali s služenjem. Nove vojake smo odpeljali na lokacije, kjer je bila možna nastanitev in kjer je bilo možno izvajati postrojila.

Največkrat smo usposabljanje izvajali v vojašnici Logatec, včasih tudi v vadbenem centru Pokljuka. Poudarek teh dvajsetih dni usposabljanja je bil samo na postrojilih, saj je bilo potrebno doseči takšen nivo njihove izurjenosti iz postrojil, da so lahko enaindvajseti dan, če je bilo potrebno, že sodelovali na protokolu. Ker so vojaki v prvi fazi v učnih centrih izvajali le osnovna postrojila in postrojila z orožjem za bojne naloge, so bili seveda slabo usposobljeni za postrojila pri protokolih. Za usposabljanje teh pripadnikov smo ponavadi odredili tudi del stalne sestave, ki so bili najboljši v postrojilih in sami metodiki. Zaključno taborjenje s staro generacijo vojakov smo zato morali izvesti z okrnjeno sestavo starešinskega kadra. Največkrat smo izvedli tudi zaključno preverjanje posameznikov, ne pa tudi preverjanja cele enote.

Generacija, ki je imela resnično veliko protokolarnih nastopov v času služenja, je ponavadi dosegla le dober nivo bojne usposobljenosti posameznika, ne pa tudi enote. Toda iz izpostav za obrambo, kamor so bili ti posamezniki razporejeni kot rezervne enote, smo večkrat dobili pohvalne ocene usposobljenosti teh vojakov. Ko smo po dvajsetdnevem usposabljanju preverili novo generacijo ali odšli z njo na protokol, smo pripadniki stalne sestave vedno kritično ocenjevali njihovo usposobljenost. Izkušnje več generacij so pokazale, da smo bili preveč pod vplivom stare generacije, zato nismo objektivno ocenjevali dela vojakov nove generacije. Tudi ko smo z novimi vojaki sodelovali na protokolu in so le-ti poželi aplavz gledalcev ali mimoidočih, smo pripadniki stalne sestave dobro vedeli, koliko in kakšne napake so posamezni vojaki storili. Jasno pa je bilo, da v dvajsetih dneh usposabljanja ni bilo možno doseči nivoja vojakov stare generacije, ki so se »pilili« v postrojilih še naslednje štiri ali pet mesecev in so poleg tega sodelovali na nešteto protokolih. Tudi če so novi vojaki dosegli pravilnost gibov rok in položaj telesa, ni bilo tiste sinhronosti, ki smo jo zahtevali pripadniki stalne sestave pri dobro izurjenih gardistih.

Usposabljanje vojakov pri ostalih predmetih je bilo pogojeno z doseganjem enotnega nivoja znanja. Ker so vojaki prihajali iz različnih koncev Slovenije in različnih učnih centrov, je bilo tudi njihovo znanje na zelo različnih nivojih. Tako je bilo treba določene teme usposabljanja ponoviti in šele potem nadaljevati načrt usposabljanja. Osnovni način pri usposabljanju, pri katerem sem vztrajal kot odgovorni, sta bili postopnost in medsebojna usklajenost. Takšno metodo smo lahko izvajali skoraj pri vseh predmetih; pri telesni vzgoji smo premagovanje pehotnih ovir prvič opravili z obrazložitvijo in demonstracijo, potem so ga vojaki določeno časovno obdobje izvajali v športni opremi, nazadnje pa v uniformi in škornjih.

Pri pripravljanih streljanjih, ki so se izvajala v sklopu prve faze usposabljanja, sem dopuščal pomoč poveljnikov ob zastoju z orožjem. Vojak je pri zastoju dvignil roko in poveljnik mu je zastoj odpravil. Ko so vojaki izvajali že bojna posamična streljanja, sem menil, da obvladajo svoje orožje, zato nisem dopuščal pomoči poveljnikov. Vojak se je moral sam potruditi in odpraviti zastoj, poveljnik ga je iz varnostnih razlogov le nadziral pri rokovanju z orožjem. Krona streljanja je bilo bojno streljanje z oddelkom. Vojaki so bili seznanjeni z nalogo in osnovnimi varnostnimi zahtevami. Za celoten postopek streljanja sem vedel le jaz kot vodja streljanja. Vsak oddelek je potem streljal po svojem programu, z enakim številom ciljev in isto količino dovoljenega streliva. Na ta način sem preverjal tudi usposobljenost poveljnikov oddelkov, njihove reakcije, poveljevanje in taktične postopke samih vojakov. Za vojake je bil to kar zahteven preizkus usposobljenosti in varnega rokovanja z orožjem ter ostrim strelivom in na koncu je bilo temu primerno tudi zadovoljstvo vseh v enoti. Za celotno Slovensko vojsko smo izvedli tudi prikazno vajo takšnega streljanja.

Streljanja smo poskušali časovno uskladiti tudi s taktiko. Oddelčno bojno streljanje smo izvajali šele po obdelanih taktičnih urjenjih z oddelkom, kar je pomenilo, da so vojaki dobro poznali svojo vlogo in svojo nalogo znotraj oddelka. To je bilo pozneje zahtevano od njih tudi pri bojnem streljanju.

Priprave na protokol in postrojila s četo smo izvajali v polni sestavi. To pomeni, da smo bili prisotni vsi častniki in podčastniki, ki smo bili predvideni za udeležbo na protokolu. Če je bil poveljujoči na protokolu poveljnik čete oziroma poveljnik bataljona, se je priprav redno udeleževal tudi on. Prepričan sem, da je malokateri poveljnik bataljona osebno toliko delal pri usposabljanju vojakov kot poveljnik 106. Častne čete in pozneje kot poveljnik 12. Gardnega bataljona. Zaradi večurnega urjenja na ploščadi vojašnice Franca Rozmana-Staneta smo bili

velikokrat zelo utrujeni in izčrpani, toda s tem se je ustvarjal tudi dober »team« in kohezija enote. Vojaki so bili zadovoljni in spoštljivi do vseh pripadnikov stalne sestave, saj so videli, da delamo enako trdo in vztrajno, kot to zahtevamo od njih.

Vsa načela usposabljanja Častne čete smo prenesli tudi v Gardni bataljon, s tem da nam je bilo nekoliko lažje na področju protokolov in ostalega usposabljanja, saj smo po potrebi lahko poslali na protokol »mlajšo« četo. Poleg tega smo lahko za zaključno preverjanje iz taktike uporabili tudi ostale čete pri preigravanju na terenu oziroma pri zaključnem preverjanju najstarejše generacije vse do ravni čete. Istočasno smo lahko uporabili še svojo zaledno in tudi poveljniško četo, seveda vsako v svoji funkciji in svojih nalogah.

Večina težav, ki jih ima danes Enota za protokol, izhaja pri usposabljanju verjetno iz slabo načrtovanih protokolov in slabe obveščenosti, eden od vzrokov pa je tudi nepopolnjenost enote. Vojaki, ki so razporejeni stalno v to enoto, se sicer pripravljajo na protokole in izvajajo ostala urjenja, vendar je tudi za njih načrtovano, da bodo v tej enoti le dve leti, potem pa bodo prerazporejeni v bojne enote. Zato je potrebno, da se usposabljujejo tudi za bojne naloge, sicer bodo v dveh letih zaostali za svojimi kolegi v bojnih enotah. Več težav je z vojaki, ki so razporejeni iz 72. brigade. V začetku je bilo določeno 90 vojakov iz te enote, ki bodo pomagali Enoti za protokol pri najpomembnejših protokolarnih nalogah. Z njimi je bilo ob ustanovitvi Enote za protokol izvedeno pettedensko usposabljanje iz postrojil, danes pa enkrat tedensko po pet ur obnavljajo znanja iz postrojil in protokolov. Prve težave nastajajo že pri tem, da od teh 90-tih vojakov odredijo poveljniki matične enote nekaj svojih vojakov na druge dolžnosti in jih zamenjajo s povsem novimi, ki pa nimajo nikakršnega znanja iz postrojil, še manj iz protokolov. Poleg tega so preslabo obveščeni in se javljajo v Enoti za protokol v neustreznih uniformah ali z neustrezno opremo. Velika večina, ki je bila na protokolih, je ugotovila, da je to delo zelo težko, zato si največkrat privoščijo »bolniški stalež«, eden od destimulativnih faktorjev pa je tudi nagrajevanje njihovih protokolarnih nalog. Po mnenju S-3 pomočnika poveljnika za operativne zadeve Enote za protokol je danes od prvotnih 90-tih vojakov na voljo samo še 60 vojakov, ki bi bili usposobljeni za izvedbo protokolov.

Še več težav je s pripadniki konjeniškega voda. Enkrat tedensko z njimi izvajajo usposabljanja iz postrojil, čeprav nekateri med njimi niso služili vojaškega roka. Nekateri se izogibajo temu usposabljanju, saj si z zaposlitvijo v tej enoti, kaj takega niti niso predstavljali.

Status pripadnikov te enote je sicer prostovoljna rezerva, vendar bo v prihodnosti potrebno razmisliti o kakšni drugačni umestitvi pripadnikov te enote v koncept Ministrstva za obrambo, ki ne bo toliko vojaško obremenjujoč tako za pripadnike konjeniškega voda kot za poveljstvo Enote za protokol.

Iz razgovora z vojaki, ki danes popolnjujejo Enoto za protokol, se mi je potrdila moja izkušnja v času službovanja v Gardni enoti. Vojaki dajejo prioriteto protokolom in sami pripravijo na protokol, trenutno pa po njihovih besedah to ni praksa v tej enoti. Veliko premalo časa namenjujejo neposrednim pripravam na protokol, pred protokoli pa opravljajo naloge, ki jih dodatno fizično obremenjujejo. Premalo je izpostavljeno strelsko urjenje, načrtno kondiciranje in samo taktično urjenje. Pogrešajo strokovnost pri načrtovanju in postopnost pri urjenju za doseganje določenih ciljev. Poleg ostalega bi se radi tudi v tej enoti specialistično usposobili in si pridobili določene VED-e, kot na primer voznik terenskega vozila. Za potrebe bojnih nalog pogrešajo usposabljanje iz policijske taktike, borilnih veščin in več športnega udejstvovanja. Zdi se jim škoda njihovega časa za grabljenje listja v vojašnici, pretirano čiščenje ploščic v sanitarijah in podobnih opravil.

8 VIZIJA GARDNE ENOTE SLOVENSKE VOJSKE

Če želimo imeti v Slovenski vojski dobro Gardno enoto, potem bi bilo nujno potrebno, da bi le-ta izpolnjevala spodaj navedene pogoje.

8.1 Organizacijsko - formacijska struktura

Gardna enota bi morala biti velikosti samostojne čete, podrejena neposredno GŠ SV z naslednjo strukturo:

Poveljstvo: Poveljnik čete (podpolkovnik)

Namestnik poveljnika čete (major)

S-1; častnik in 1 podčastnik

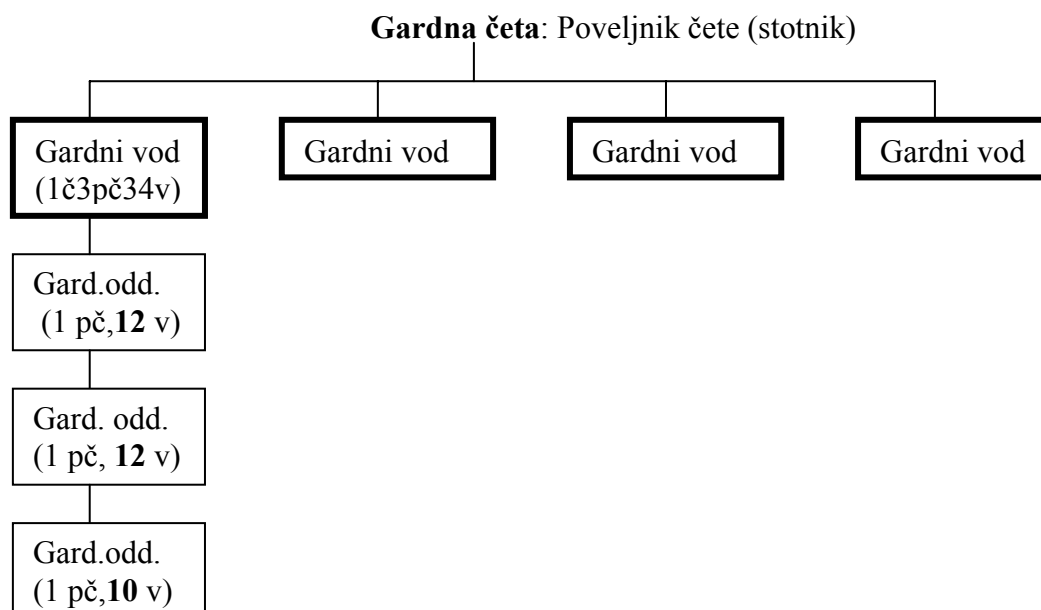
S-2; ni potreben, saj enota tudi kot bojna sestava nikdar ne bo delovala samostojno in bo dobivala obveščevalne podatke od nadrejenega poveljstva ali enote.

S-3; častnik in 1 podčastnik

S-4; častnik in 3 podčastniki, s tem da bi se enota naslanjala na logistično zagotovitev zaledne enote vojašnice ali katere druge nadrejene enote.

S-5; ni potreben, saj je za stike z javnostjo lahko določen zgolj poveljnik enote po predhodnem dovoljenju načelnika GŠ SV. Skupaj bi bilo v poveljstvu torej 5 častnikov in 5 podčastnikov.

Častniki v sektorjih poveljstva naj bi bili izkušenejši in po formacijskem činu stotniki.



Poveljujoči častnik gardnemu vodu naj bi bil nadporočnik. Poveljnik prvega voda bi bil tudi namestnik poveljnika čete.

Ker je enota ranga samostojne čete, morajo biti formacijski čini častnikov primerljivi s čini častnikov v bataljonu. Ne gre zgolj za napredovanje častnikov v tej enoti, pač pa je pomemben tudi čin poveljujočega na protokolu, ki mora biti tudi rangiran v skladu z obiskom in položajem častnega gosta, kateremu se predaja poročilo. Istočasno mora biti to enota, skozi katero bi morala večina novoformiranih častnikov iz vojaških šol, ki bi z veseljem služili v tej enoti, saj bi bilo glede na možnost napredovanja stimulatивно. Istočasno sem mnenja, da bi morali vsi častniki podrobno obvladati postrojila ne glede na to, v kateri enoti bodo nadaljevali kariero. Isto naj bi veljalo tudi za podčastnike. Večina stalne sestave bi morala biti zamenjana v obdobju petih let. Poveljnik enote pa bi bil dolžan organizirati tudi usposabljanje iz postrojil za vse novince, da bi se pozneje lahko z njimi opravljalo tudi protokolarne naloge.

8.2 Popolnitev enote

Enota bi morala biti stalno popolnjena z najmanj **136 poklicnimi vojaki**:

- najmanj 90 vojakov je potrebnih za največji postroj;
- za istočasno streljanje častnih salv iz 6 topov je potrebnih 18 vojakov;
- od 25 % do 30 % vojakov je odsotnih iz enote zaradi različnih vzrokov, zato morajo biti enote toliko večje; to je dodatnih 28 vojakov,
- ostale enote, kot je trenutno konjeniška enota, ki je popolnjena s prostovoljno rezervo, lahko ostane v enakem številu.

Skupaj naj bi bilo v Gardni enoti brez pripadnikov konjeniškega voda 10 častnikov, 17 podčastnikov in 136 vojakov.

8.3 Opremljenost enote

Enota naj bi bila poleg orožja za protokol opremljena z lahkim pehotnim orožjem, kot so avtomatske puške, puškomitraljezi in integralni bombometi za manjšo ognjeno podporo ter z nekaj ostrostrelnimi puškami kratkega dosega do 500 m. Poleg tega morajo imeti vojaki vso ostalo opremo kot pripadniki ostalih bojnih enot, ki izhajajo iz projekta »bojevnik 21.

stoletja«. Premičnost enote kot bojne enote naj bi se zagotavljala s tovornimi vozili, medtem ko bi se ostala logistična zagotovitev izvajala preko nadrejenega poveljstva.

Za izvajanje protokolarnih aktivnosti mora enota obvezno imeti svoje ozvočenje. Pri protokolih na letališčih ali na prostorih, kjer je velik hrup, se povelja poveljujočega ne slišijo do vseh vojakov v postroju (še posebno ob postrojnih čete), zato prihaja do povsem neusklajenega delovanja postrojil posameznih vojakov, kar je nedopustno. Velika večina opazovalcev na teh protokolih ne pozna vzroka za to in so prepričani, da je enota, ali slabo pripravljena, ali pa, da poveljujoči ne zna poveljevati.

Uniformi in predvsem nefunkcionalnim delom uniforme je potrebno posvetiti več pozornosti. Pri projektih opremljanja enote bi obvezno morali sodelovati pripadniki gardne enote, ki so izkušenejši, saj lahko te izkušnje pomembno vplivajo na razvoj uniforme in ostale opreme. Posebno pomembna je obutev. Razmisliti je potrebno o možnosti prehoda na nizke čevlje za poletno obdobje in lahkih škornjih za zimski čas ter nošenju srajc s kratkimi rokavi.

Pri nošenju prapora je potrebno zagotoviti naramnik z etuijem, ki bi omogočal lažje nošenje prapora tudi pri časovno daljših protokolih.

8.4 Prostorska zagotovitev

Vsak vojak v gardni enoti mora imeti poleg prostora za shranjevanje bojne uniforme in opreme še poseben prostor za shranjevanje, čiščenje in vzdrževanje protokolarne uniforme in opreme. To pomeni, da bi moral imeti vsak vod vsaj dve sobi opremljeni z vojaškimi omaricami, za častno uniformo pa bi bili bolj primerni posebni obešalniki oziroma stojala. Bojna in protokolarna uniforma ter oprema morata biti ločeni, saj le-ta zahteva stalno čiščenje in dodatno vzdrževanje. Tako kot uniforme, je potrebno ločiti tudi orožje. Četa naj bi imela dve orožarni, saj se protokolarna orožja pogosteje uporabljajo kot bojna orožja. Ločen prostor pri hranjenju protokolarnega in bojnega orožja je potreben tudi iz varnostnih razlogov.

Poleg osnovnih, zgoraj navedenih prostorov, pa je potrebno enoti zagotoviti še dva manjša prostora, kjer bi vojaki lahko likali častne uniforme in čistili ostalo opremo ter se pripravljali na protokol.

8.5 Usposabljanje

Gardna enota in njeni pripadniki morajo biti specialisti na področju postrojil in protokolov. Temu je potrebno posvetiti največ časa predvsem v prvi fazi formiranja enote. Ostala usposabljanja je potrebno razdeliti ciklično na daljše obdobje. Nikakor ne smemo vztrajati, da bi usposabljanja ovirala priprave na protokol ali celo samo izvedbo protokola. Protokoli morajo biti »sveta prioriteta« te enote. Pri načrtu usposabljanja si ne smemo zastaviti previsokih ciljev. Če vzamemo na primer urjenje enote iz taktike, je po moji oceni prvo leto usposabljanja pomembno za pridobivanje in utrjevanje veščin posameznika, drugo leto oddelkov, tretje leto vodov in četrto leto usposabljanje čete. Šele peto leto lahko enota sodeluje tudi z ostalimi bojnimi enotami pri urjenju in reševanju taktičnih nalog.

Ker se enote popolnjujejo s poklicnimi vojaki, ki so podpisali pogodbe za pet let, je po petih letih in ponovnem formiranju novih enot potrebno ponovno izvesti ves cikel usposabljanja. Če so vojaki prerazporejeni že po dveh letih, potem ne moremo pričakovati kohezivnih enot in niti ne dobro usposobljenih posameznikov iz ostalih tematik.

Enako je potrebno načrtovati tudi streljanja. Streljanja morajo biti usklajena s stopnjo usposobljenosti posameznika in enote v taktiki. Ne moremo izvajati bojnega streljanja z oddelkom že v prvem letu formiranja enote, ko pa vojaki še svoje osebne oborožitve ne obvladajo, v taktiko oddelka pa še nimajo vpogleda.

V diplomski nalogi sem želel dati poseben poudarek tudi področju domovinske vzgoje. Poleg ostalih vsebin je potrebno za pripadnike te enote načrtovati in jim omogočiti obiske raznih muzejev, kinopredstav, dramskih in gledališki predstav in to predvsem z domoljubno vsebino. Treba jim je omogočiti ogled opremljenosti, usposabljanja in priprave na protokolarne naloge drugih podobnih enot tujih vojska.

Zelo primeren bi bil ogled znanih protokolov kot na primer proslava ob obletnici angleške kraljice, protokol ameriških marincev in podobno. Tovrstni obiski naj bi služili pripadnikom te enote kot sprostitvev in nagrada po kvalitetno opravljenih protokolih ob koncu »sezone«. Istočasno bi bil to eden od stimulativnih faktorjev služenja v tej enoti.

Veliko pozornost je potrebno posvetiti fizični pripravi posameznikov. Načrtno je potrebno izvajati kondicijske treninge in spremljati napredek posameznikov, ne pa jim dovoljevati zgolj igre z žogo. Kondiciranje in vaje za pridobivanje moči se ne smejo izvajati pred večjimi protokoli, saj ob bolečinah v mišicah, ki so lahko tudi rezultat napačnega načina vadbe, ne morejo izvajati kvalitetno svojih protokolarnih nalog. Načrtovati je potrebno tudi preverjanje fizične pripravljenosti v skladu z obveznostmi na protokolih.

V urjenje je potrebno uvesti obvezno prisotnost na borilnih veščinah, kjer je potrebno sistematsko in kontrolirano usposabljanje, da ne pride do poškodb. Pri usposabljanju je potrebno vojake učiti »zdrave« in nenasilne uporabe naučenega znanja na ulicah in trezno razmišljanje posameznikov v kritičnih situacijah tudi v privatnem življenju. Usposabljanje jim je potrebno predstaviti kot pomoč za opravljanje protokolov (koncentracija, dihanje, sproščanje, koordinacija gibov). Potrebno je uvesti tudi preizkus znanja in napredovanje po stopnjah. Vojake je potrebno učiti športnosti, samokontrole in spoštovanja nasprotnikov.

Znotraj enote in med enotami je potrebno organizirati tekmovanja v športnih disciplinah kot so pehotne ovire, preizkus na taktični stezi, orientacijski teki in streljanja. Ostale športne aktivnosti naj bi bile bolj v smislu sprostitev, kot na primer plavanje.

8.6 Selekcija pripadnikov gardne enote

Če hočemo ustvariti neko elitnost te enote, kar bi po mojem mnenju tudi moralo biti, bi morali pripadniki te enote poleg splošnih, zadovoljiti še naslednjim pogojem:

- vsi pripadniki enote, ne glede na to ali delajo v poveljstvu ali v enoti, morajo biti izurjeni v postrojilih in usposobljeni za izvajanje protokolov,
- vojak naj bi se sam odločil služiti v gardni enoti, ki pa bi morala biti privlačna predvsem zaradi specifik del, pogojev dela, ugodnosti in tudi zaradi plačila,
- enota naj bi bila popolnjena z vojaki višine od 175 do 185 cm, primerne športne rasti in optimalne teže (10 % plus, minus od idealne teže),
- vojak ne sme biti tetoviran na mestih, ki jih ne pokriva uniforma in ne sme nositi nakita,
- v prvem letu službovanja mora kvalitetno obvladati osnovna postrojila gardnih enot, v drugem letu usposabljanja pa tudi »show« program,
- po prvem letu službovanja mora na fizičnem preverjanju doseči maksimalno število točk vsaj v dveh disciplinah, in 80 točk v tretji,

- v drugem letu službe mora doseči odlično strelsko usposobljenost vsaj z enim od osebnih orožij (pištola ali puška), z drugimi pa oceno vsaj dobro,
- v tretjem letu mora opraviti izpit za zeleni pas v borilnih veščinah in biti sposoben demonstracije praktične uporabe borilne veščine.

Vojak naj bi tudi v civilnem življenju ohranjal temeljne vrednote, kot so poštenost, odgovornost, kolektivnost, spoštovanje do drugih in pripravljenost pomagati sočloveku. Enaki pogoji naj bi veljali tudi za pripadnice te enote in seveda tudi za podčastnike in častnike. Od starešinskega kadra pa se pričakuje, da bodo vzor pri izpolnjevanju navedenih zahtev.

8.7 Nagrajevanje - plačilo pripadnikov gardnih enot

Če izhajamo iz Kotnikove definicije, da je poklicnemu vojaku službovanje v Slovenski vojski kot osnovni vir preživetja, potem je jasno, da je nagrajevanje v času prehoda vojska v postmoderno obdobje eno od pomembnih stimulativnih dejavnikov.

Čeprav nematerialne nagrade, kot so priznanja, medalje, zahvale, niso zanemarljive, je v današnji družbi verjetno najpomembnejše denarno plačilo za opravljeno delo. Nisem zagovornik takoimenovanega gardnega dodatka, saj vsi vojaki v enoti nikdar niso enako obremenjeni. Poveljnik enote bi moral mesečno dobiti odobren stimulativni del plače, ki bi ga lahko razdelil med najbolj zaslužne v enoti za tekoče mesečno obdobje. Stimulativni del bi moral biti tako velik, da bi resnično stimuliral pripadnike gardne enote k večji in kvalitetnejši angažiranosti na protokolih.

Osnovno načelo pri plačilu za udeležbo na protokolu mora biti denarno nadomestilo. Takšno načelo bi moralo veljati predvsem pri opravljanju protokolov ob nedeljah in po zakonu dela prostih dnevih. Tudi če bi se vojak odločil za koriščenje teh nadur, kar mu Pravilnik o plačah in drugih prejemkih delavcev Ministrstva za obrambo in organov v sestavi (MORS, 2002: 6) omogoča, potem mora to razmerje biti 1,5 : 1 (to je uro in pol koriščenja ob delavnikih za eno delovno uro ob nedeljah in dela prostih dnevih). Seveda pa število nadurnega dela ne sme presegati tedenske oziroma mesečne postavke določene po zgoraj navedenem pravilniku, kar se v praksi tudi ni dogajalo. Prerazporeditev delovnega časa in koriščenje ur bi moral poveljnik enote uporabljati zgolj za delovne ure ob sobotah in prekoračitve delovnih ur v ostalih delovnih dneh.

Prepričan sem, da bi bili s takšnim načinom plačila zadovoljni vsi pripadniki te enote, in da bi bili vojaki stimulirani oditi na protokol, kljub vsem ostalim obveznostim in načrtom, ki bi jih imeli ta dan.

8.8 Protokolarne naloge

Manjši protokoli bi morali biti načrtovani najmanj en mesec pred samo izvedbo, večji pa vsaj tri mesece. Enota se mora namreč ustrezno organizirati, formirati, si ogledati prostor protokola, se seznaniti s programom in časovnico protokola in izvesti tudi kvalitetne priprave, ki ne morejo trajati samo en dan. Poleg tega mora načrtovati usposabljanja po drugih predmetih (taktika, streljanja), za kar si mora vnaprej zagotoviti vadbišča in strelišča. Zato bi bilo nujno potrebno, da nadrejeno poveljstvo gardne enote pridobi ustrezne letne in mesečne načrte protokolarnih obiskov in ostalih prireditev, tako od protokola predsednika države in predsednika vlade, kot tudi od ministra za obrambo in Generalštaba Slovenske vojske. Obveščenost gardne enote in dobra načrtovanost protokolov bi omogočila kvalitetno pripravo in samo izvedbo protokolov, poleg tega pa bi se enota lahko ustrezno pripravljala in urila tudi za ostale naloge te enote, ki se jih ne sme zanemarjati.

9 VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Služba v častnih, gardnih oziroma protokolarnih enotah Slovenske vojske je fizično zahtevna in pomembna, saj omogoča vojakom, ki jo opravljajo, neposredno komunikacijo s civilnim okoljem v imenu celotne vojaške organizacije.

Prikaz opremljenosti in usposobljenosti enot Slovenske vojske je predvsem v očeh javnosti pomemben za pridobivanje legitimnosti vojske. Urejenost gardne enote, dober vojaški izgled, dobro poveljevanje in kvalitetno izveden protokol, so odlike, ki ga javnost še vedno nagradi s ploskanjem, kar si vsak pripadnik gardne enote tudi želi. Je glasna potrditev kvalitete in plačilo za ves trud, ki je bil vložen v protokol.

Gardisti dajejo prvi vtis urejenosti in usposobljenosti vojske Republike Slovenije ob prihodu predstavnikov drugih držav. Njihova vloga je zato toliko pomembnejša od ostalih pripadnikov drugih enot Slovenske vojske. Prav tako so na vseh protokolih prisotni tudi mediji, ki velikokrat iščejo prav napake pri izvedbi protokolov, vzroke teh napak pa si včasih tudi zmotno razlagajo.

Prav tako kot na protokolih državnega nivoja, je gardna enota izpostavljena stalnemu preverjanju usposobljenosti znotraj Slovenske vojske. Sodeluje na vseh vojaških proslavah in drugih protokolih. Od nje se pričakuje, da se vedno izkaže pri izvajanju postrojil in da pokaže tudi svojo specialistično usposobljenost iz protokolarnih nalog. Gardna enota se trudi in se mora truditi za visok status enote znotraj organizacije.

Za službo v protokolarnih enotah so potrebni posebna selekcija vojakov, skladnost vrednostnega sistema s celotno vojsko, posebna oprema, orožje, izurjenost ter prilagoditev vojaškega usposabljanja.

Elitnost enote je mogoče vzpostaviti z visokimi zahtevami usposobljenosti, kar zahteva posebno selekcijo vojakov gardne enote. Poleg selekcije pripadnikov gardnih enot so posebej pomembne vrednote, katere so v veliki meri prisotne tudi pri pripadnikih sedanje Enote za protokol in ki naj bi bile v skladu z vrednotami ostalih pripadnikov Slovenske vojske. Vojaki velik pomen pripisujejo poveljniškemu kadru, kar je povsem upravičeno. Od poveljniškega

kadra pričakujejo, da bodo krepili medsebojno zaupanje, spoštovanje in razumevanje. Od poveljnika pa pričakujejo predvsem strokovnost, samodisciplino, zaupanje in skrb za svoje podrejene. Častniki in podčastniki naj bi si gradili avtoriteto predvsem z lastnim zgledom in s tem pripomogli h graditvi kohezivne in motivirane enote, ki bi bila ob vsakem času sposobna izvajati svoje naloge.

Posebno pomembna je priprava na protokolarne naloge. Vojaki bi se radi pripravljali dalj časa, kar bi preprečilo določene napake, ki se pri tem dogajajo. Prav zaradi tega pogrešajo načrtnost in usklajenost usposabljanja, kar je pogoj za dobro usposobljenost enote. Izpostavljajo prioriteto protokolarnih nalog, istočasno pa si želijo doseči dober nivo izurjenosti tudi za potrebe ostalih nalog.

Zaradi obremenitev in zahtevnosti dela je potrebno enoti zagotoviti kvalitetno opremo, ki jim bo pomagala pri opravljanju svojih nalog.

Očitno je tudi to, da nekateri poveljniki uporabljajo iste načine, metode in tudi odnos do poklicnih vojakov, kot so ga imeli do vojakov na obveznem služenju vojaškega roka, kar pa bodo morali v bodoče spremeniti.

Pripadnik protokolarne enote Slovenske vojske bolje opravlja svoje delo, če ima poleg vojaške izurjenosti tudi domoljubno zavest.

Vrednote, ki trenutno veljajo med vojaki Enote za protokol, so kljub razmeram v enoti na dokaj visokem nivoju. Vojaki v vlogi gardistov čutijo izjemno čast in ponos, da so pripadniki enote, ki predstavlja Slovensko vojsko. Vojaki se zavedajo odgovornosti svojih nalog. Med vojaki je kljub razmeram, v katerih opravljajo svoje delo, čutiti visoko stopnjo domoljubja, kar pa bo ob nespremenjenih razmerah, v katerih delujejo, pripeljalo do zanemarjanja osnovnih vrednot. Tako bo verjetno potrebno v bodoče pri samem urjenju in usposabljanju več pozornosti nameniti predvsem domovinski vzgoji in to na način, ki ne bo dolgotrajen in ponavljajoč se za vojake, ampak na način, ki bo pri njih vzpodbudil zanimanje in bo posredno in stalno vplival na vrednotni sistem pripadnikov gardnih enot.

Enota za protokol Slovenske vojske ni sestavljena oziroma urjena skladno s posebnimi načeli, ki veljajo v takih enotah, in ki so jih predhodne enote (častna četa, gardni bataljon) že upoštevale.

Ker je zakonsko določeno, koliko pripadnikov gardne enote mora sodelovati na protokolih, so največkrat angažirani vsi razpoložljivi predstavniki te enote. Pripadniki enot 72. brigade Slovenske vojske, ki trenutno pomagajo pri izvedbi protokolov, so hitro ugotovili, da je potrebno trdo delo, da se celotna enota usposobi za izvajanje takšnih nalog in istočasno tudi, da je izvedba protokola izjemno težko opravilo. Zato se takšni odgovornosti poskušajo izogniti tako vojaki kot podčastniki in častniki. Zaradi tega pade celotno breme protokolov na Enoto za protokol, ki pa tega bremena ne more nositi, če ni primerno organizirana oziroma velika. Torej je potrebno formirati tako veliko stalno popolnjeno gardno enoto, da bo lahko nemoteno in kvalitetno zagotavljala udeležbo na protokolu najvišjega državnega merila.

Enota je preslabo informirana o načrtovanih protokolih in zato ne izvaja dovolj kvalitetno same priprave na protokol. Prav tako jim ta neobveščenost ruši načrtovani sistem usposabljanja pri drugih predmetih. Iz analiz obremenjenosti predhodnih enot, (Častne čete in Gardnega bataljona) pa tudi že iz lastnih izkušenj, bi morali določiti obdobje, ki bi omogočalo nemoteno usposabljanje ostalih predmetov.

Pri ostalem usposabljanju si ni potrebno nalagati dodatnih nalog, kot je bilo na primer usposabljanje pripadnikov Enote za protokol za VED izvidnika, kar je težko izvedljivo, pa tudi nepotrebno. Lahko pa to tematiko obdelajo v sklopu taktike tako na nivoju posameznika kot na nivoju enote, če jim čas to dopušča.

Poklicnost Slovenske vojske ter vse večji poudarek na zaslužku v sistemu vrednot civilne družbe postavljata pripadnike protokolarne enote Slovenske vojske v situacijo, ko tudi sami vse višje vrednotijo plačilo za opravljeno delo.

Čeprav opravlja poklicni vojak v gardni enoti svoje delo z namenom osnovnega zaslužka in preživetja, mu plačilo, ki ga prejme za svoje delo, ni najpomembnejše. Kljub temu da so mladi, z malo ali brez delovnih izkušenj, bi marsikdo pričakoval, da jih ostale delovne razmere niti ne zanimajo, a se je izkazalo, da delovnemu okolju trenutno pripisujejo največji pomen. Bistveni so jim predvsem medsebojni odnosi, odnosi hierarhije in načela, za katere pričakujejo, da v takšni organizaciji, kot je vojska, tudi delujejo. Zavedajo se, da bodo v

takšnem okolju delali najmanj dve leti, nekateri celo več, in da je zato potrebno temelje odnosa iskati v medsebojni komunikaciji, zaupanju, dostojanstvu in medsebojnem spoštovanju.

Pomembni so tudi delovni pogoji in prostori v katerih delujejo ter oprema in oborožitev. Istočasno se želijo uveljaviti znotraj enot Slovenske vojske in si pridobiti status enote, za katerega so mnenja, da bi moral biti na visoki ravni in da so ga v času prehoda iz prejšnjega sistema popolnjevanja izgubili.

Ritualne enote vojske, kot so častne enote, gardne enote ali protokolarne enote, so praviloma simbol vseh najpomembnejših vrednot vojaške organizacije, ki jo predstavljajo. Zato morajo biti tudi pripadniki teh enot, ne glede na to, ali so naborniki ali poklicni vojaki, izjemno izurjeni v vojaških ritualih, ter osebno moralni in častni, saj jih vojaška organizacija uporablja za simbolno komunikacijo s civilnim okoljem.

Postati dober pripadnik gardne enote je bila že od vsega začetka formiranja te enote težka naloga. Po osamosvojitvi Republike Slovenije je ostalo kar nekaj znanja, ki smo ga pridobili še iz šol Jugoslovanske ljudske armade, in ki nam je pozneje pomagal pri organiziranju Slovenske vojske in pri delovanju ostalih rodov in služb. Nismo pa imeli nikakršnih izkušenj z gardnimi enotami. Potrebno je bilo razviti celoten protokol, večino postrojil, primerno uniformo, orožje in ostalo opremo. Postaviti je bilo treba normative za selekcijo vojakov gardne enote in izdelati učinkovit program usposabljanja, ki bi zagotavljal usposobljenost vojakov tako za protokolarne kot tudi bojne naloge. Formirati je bilo potrebno enoto, ki bo zmožna zagotavljati prisotnost na protokolih tako v državnem merilu kot v okviru Slovenske vojske.

Kot enota, ki kot predstavnica Slovenske vojske komunicira z javnostjo, mora imeti razvit vrednotni sistem, ki je skladen z vrednotami ostalih pripadnikov Slovenske vojske. V današnji Enoti za protokol prevladujejo najpomembnejše vrednote kot so, domoljubje, pogum, tovarištvo, čast in lojalnost, kar trenutno še pripomore k dobri izvedbi opravljenih nalog. Nekatero navedene vrednote so poklicni vojaki že prinesli v enoto, saj so nekateri služili v gardni enoti kot vojaki na obveznem služenju. V enoti pa ne gre samo za vrednote poklicnih vojakov, pač pa tudi podčastnikov in častnikov te enote, saj imajo le-ti lahko pri usposabljanju in urjenju velik vpliv na vojake in vrednote, ki bi morale biti temelj vsake vojaške enote.

Kot pripadnik gardne enote je potrebno biti stalno v dobri fizični pripravljenosti, saj se je veliko težje uriti in usposablјati na trdi betonski ali asfaltni podlagi, kot na travnatih, gozdnih ali kamnitih površinah. Velika večina urjenja in protokolov se seveda opravlja prav na betonski ali asfaltni podlagi. Protokoli se opravljajo v vseh letnih časih, ne glede na to, ali je huda vročina, mraz, veter, sneg ali dež. Ostali pripadniki vojske lahko program usposablјanja vsaj delno prilagodijo vremenskim razmeram, pripadniki gardnih enot pa si tega ne morejo privoščiti. Ostali pripadniki si v hudem mrazu ali dežju nadenejo še kakšen kos opreme, pripadnik garde ima samo eno uniformo za letni in zimski čas in si zaradi izgleda ne more obleči dodatnega kosa uniforme. Vojak na terenu si v hudi vročini sleče bluzo ali celo srajco, hodi brez kape, gardist pa mora biti urejen in zlikan.

Istočasno je na protokolu prisoten tudi velik psihični pritisk. Gardisti morajo biti na protokolu skoncentrirani, saj sicer lahko preslišijo povelje. Vsak posameznik si želi, da bi dobro opravil svoj del postrojil. Istočasno se boji, da bi se prav njemu primerilo kaj nepredvidljivega, kar bi vplivalo na izvedbo protokola. Ob visokih temperaturah se boji, da bi mu postalo slabo in bi moral iz postroja, ali pa da se bo onesvestil. Ob hudem mrazu in dolgem stanju v postroju pa se boji, da ob mrzlih prstih ne bo mogel dvigniti orožja ali zapreti noža v puško, ali da se ne bo mogel premakniti z mesta, ko bo protokol končan, saj mu obutev ne zagotavlja zaščite pred mrazom.

Tako kot od vseh ostalih enot, se tudi od gardnih enot pričakuje, da bo izpolnjevala tudi funkcionalni imperativ, zato je potrebno, da se pripadniki gardnih enot urijo in usposablјajo tudi za bojne naloge. Glede na to, da bi kot garda morala opravljati naloge varovanja najvišjih državnih politikov in vojaški vrh se pričakuje, da bo temu primerno tudi usposoblјena. Torej je potrebno tudi za takšno nalogo imeti dobro izurjeno in opremljeno enoto, ki bo svojo nalogo tudi kvalitetno opravila.

10 SKLEP

Gardna enota Slovenske vojske ima pomembno nalogo predvsem zaradi neposredne komunikacije s civilnim okoljem v imenu celotne vojaške organizacije. Njena usposobljenost, ki se v tej komunikaciji kaže, se posplošuje na usposobljenost celotne Slovenske vojske. Pripadniki gardne enote si zato ne smejo privoščiti spodrseljajev pri opravljanju svojih nalog, kljub fizični in psihični zahtevnosti teh nalog.

Gardna enota izraža svojo elitnost preko posebne selekcije vojakov, kar trenutno ni praksa v današnji Enoti za protokol. Vojaki, ki danes popolnjujejo to enoto, cenijo vrednote, ki so skladne z ostalimi pripadniki Slovenske vojske. Prav tako zahteva njihovo delo posebno orožje in opremo, ki dopolnjuje videz celotne enote. Oprema te enote mora biti funkcionalna, tako da pomaga opravljati delo pripadnikov te enote. Enota mora biti za svoje naloge dobro izurjena, kar lahko doseže samo z dobro obveščenostjo o protokolih in ustrezno načrtovanim usposabljanjem.

Eden pomembnejših faktorjev je domoljubna zavest. Trenutno je pri sedanjih pripadnikih Enote za protokol domoljubna zavest še na visokem nivoju. Glede na pogoje dela in medsebojne odnose pa je vprašljivo, kako dolgo jim bo ta vrednota v pomoč pri opravljanju njihovih nalog. V bodoče bo potrebno v enoti vzpostaviti sistem, ki bo pomembno vplival na graditev temeljne vrednote Slovenske vojske.

Gardna enota mora opravljati naloge skladno z zakonskimi določili. Temu primerno mora biti organizirana. Njena velikost mora zagotavljati izvedbo največjega možnega protokola. Za dobro izvedbo protokolov je potrebna dosledna in pravočasna obveščenost gardne enote, saj mora le-ta izvesti kvalitetne priprave. Za priprave potrebuje enota več dni, sicer se izpostavlja pred gostom, ki mu je protokol namenjen, izpostavlja pa se tudi pred javnostjo in mediji. Trenutno praksa v Enoti za protokol tega ne potrjuje. Iz analize cikličnih protokolov predhodnih enot je potrebno ugotoviti manjšo obremenjenost enote s protokoli in skladno s tem načrtovati usposabljanje še za ostale naloge te enote.

S prehodom Slovenske vojske na popolnjevanje s poklicnimi vojaki je potrebno dati večji poudarek plačilu pripadnikom te enote. Trenutno vojaki v Enoti za protokol ne izpostavljajo

plačilo za opravljeno delo kot najpomembnejši segment v sistemu vrednot, lahko pa pričakujemo, da bo to eden pomembnejših stimulativnih faktorjev pri opravljanju dela pripadnikov teh enot v bodoče.

Vsaka vojska se mora odločiti, ali bo v svoji sestavi imela tudi gardno enoto. Če jo ima, potem mora od nje zahtevati elitnost, strokovnost in visoko izurjenost. To pa lahko gardna enota doseže s svojim načinom selekcije, s kvalitetnimi pogoji dela in opremo, s posebnim načinom urjenja svojih enot in z ustreznim plačilom. Le pod takimi pogoji bo gardna enota lahko kvalitetno izvajala svojo težko, a zelo pomembno nalogo simbolne komunikacije vojske s civilnim okoljem.

11 VIRI in LITERATURA

11.1 Samostojne publikacije

1. Arnfried, Conrad, 1998, Zur Erinnerung an die Fachgesprache Mobilmachung vom 09. November bis 13. November 1998, Bundesministerium der Verteidigung, Bonn,
2. Atanasov, Petar, Markovski, Blagoja, 1997, Five years sovereign defence of Republic of Macedonia, Narodna in univerzitetna knjiznica »St. Kliment Ohridski«, Skopje,
3. Idejni projekt: »Oblikovanje sil za hitro posredovanje SV«, 2000, Ministrstvo za obrambo, Ljubljana,
4. Jelušič, Ljubica, 1997, Legitimnost sodobnega vojaštva, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana,
5. Kniha o armade Česke Rupubliky, 1998, Ministrstvo za obrambo Česke Republike, Praga,
6. Lubi, Darko, 2005, Teorija strategije, učno gradivo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana,
7. Mogolič, Franc, 2004, Rituali v vojaški organizaciji (diplomsko delo), Fakulteta za družbene vede, Ljubljana,
8. Načrt in program usposabljanja vojakov in enot Gardnega bataljona, 1997, Ministrstvo za obrambo, Ljubljana,
9. Pograjc, Bojan, 2005, Postmodernost in SV, seminarska naloga Fakulteta za družbene vede (neobjavljeno gradivo), Ljubljana,
10. Program usposabljanja vojakov v Gardi (Delovno gradivo, verzija 2.0.), 2005, Ministrstvo za obrambo, Ljubljana,
11. Rauchensteiner, Manfred, 1985, Ein Heer fur jede Jahreszeit, Osterreichischer Bundesverlag Gesellschaft, Wien,
12. Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1995, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Državna založba Slovenije, Ljubljana,
13. Slovenski partizan; orožje, obleka in oprema slovenskih partizanov, 1990, Muzej ljudske revolucije, Ljubljana,
14. Sun Cu, 1996, Umetnost vojne, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana,
15. Švajncer, J. Janez, 1998, Vojna zgodovina, Državna založba Slovenije, Ljubljana,
16. Veliki splošni leksikon, 1997, Državna založba Slovenije, Ljubljana,
17. Wiatr, Jerzi, 1987, Sociologija vojske, VINC, Beograd.

11.2 Članki

1. Časopis za kritiko znanosti št. 35/76, 1985, (Bebler, Anton; Carl von Clausewitz, Klasična politična teorija vojne), Univerzitetna konferenca zveze socialistične mladine Slovenije, Maribor in Ljubljana,
2. Čini, oznake in uniforme v SV, 2003, Ministrstvo za obrambo, GŠSV, Ljubljana,
3. Petsto let švicarske garde, Dnevnik, 23. januar 2006, str. 4, Ljubljana,
4. Predstavitveno gradivo 12. Gardnega bataljona, 1998, 12. Gardni bataljon, Ljubljana,
5. Publikacija ob 15. obletnici osamosvojitve Slovenije, 2006, Vojaški muzej Slovenske vojske, Ljubljana.

11.3 Dokumenti in pravila

1. Anketni vprašalnik vojakov na služenju vojaškega roka, »Pogoji dela in odnos do nalog gardne enote«, oktober 2002, 12. Gardni bataljon Slovenske vojske, Generalštab Slovenske vojske, Ljubljana,
2. Formacija stalne sestave št. 1018 – Gardni bataljon SV, Ministrstvo za obrambo, št. 801/91-97, Ljubljana,
3. Kadrovski vprašalnik vojakov 10. Motb, »Vloga gardista v SV«, 2005, Enota za protokol, GŠ SV, Ljubljana,
4. Navodilo o uniformah in opremi vojaških oseb, 1998, Ministrstvo za obrambo, št. 017-04-21/97, Ljubljana,
5. Odredba o razformiranju 106. Častne čete SV, 1997, Ministrstvo za obrambo, št. M/2684-97 z dne 09.10.1997, Ljubljana,
6. Odredba o formiranju Gardnega bataljona SV, 1997, Ministrstvo za obrambo št. M/2685-97 z dne 09.10.1997, Ljubljana,
7. Odredba o formiranju Enote za protokol SV, 2004, Ministrstvo za obrambo, št. 011-02-1/2004-155-12714, Ljubljana,
8. Postrojitelna pravila Slovenske vojske, 2004, Ministrstvo za obrambo, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana,
9. Pravila službe v SV, 1996, Ministrstvo za obrambo, Uprava za razvoj, Ljubljana,
10. Pravilnik o plačah in drugih prejemkih delavcev ministrstva za obrambo in organov v sestavi, 2002, Ministrstvo za obrambo, št. 017-02-19/2000-56, Ljubljana,
11. Uradni list, 1994, štev. 36 z dne 22.06.1994, Ljubljana,

12. Uradni list, 2003, šte. 82 z dne 21.08.2003, Ljubljana,
13. Vojaška doktrina, 2006, Vlada RS, Ljubljana,
14. Vojaški protokol, 2001, Lj, Ministrstvo za obrambo, Uprava za razvoj, Ljubljana,

11.4 Spletne strani

1. (<http://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0vicarska-garda>, 8.08.2006; 14:23).